

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ:
Βυζαντινά μνημεία της Πλάκας

(Place Appropriation Method: Byzantine Monuments of Plaka)

ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ ΣΤΙΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ

ΤΖΟΥΛΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ:

ΤΖΟΥΛΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

ΒΥΡΩΝΑΣ ΝΑΚΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΟΛΑΣ

ΑΘΗΝΑ (ΜΑΡΤΙΟΣ 2011)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία επεξεργάζεται τη μεθοδολογία οικειοποίησης του χώρου με στόχο την ανάδειξη της βυζαντινής πολιτιστικής κληρονομιάς της Πλάκας στην Αθήνα και την ευαισθητοποίηση του κοινού υπέρ αυτής.

Η μελέτη επικεντρώνεται στις Βυζαντινές Εκκλησίες του 10^{ου} -12^{ου} αιώνα μ.Χ. Οι Βυζαντινές Εκκλησίες προβάλλουν την ελληνική παράδοση και την ιστορική συνέχεια της περιοχής. Σκοπός της μεθοδολογίας είναι ο προσδιορισμός της καλύτερης διαδρομής πρόσβασης και επίσκεψης τους, η οποία θα διέπεται από τα αντιληπτικά κριτήρια των κατοίκων και των επισκεπτών. Έτσι σ' αυτά τα πλαίσια προγραμματίστηκε μια μεθοδολογία διαφόρων ερευνών. Οι έρευνες που έλαβαν χώρα ήταν η *περιγραφική* (περιγραφή των χαρακτηριστικών στοιχείων της περιοχής), η *αντιληπτική* (εντοπισμός της αίσθησης που προκαλείται στο κοινό από την περιοχή), η *γραφική* (απεικόνιση των στοιχείων της περιοχής), η *φωτογραφική* (λήψη φωτογραφιών).

Ακολούθησε η ανάλυση των στοιχείων της περιοχής που διακρίνονται μέσα από χάρτες, αξιοποιώντας τα εργαλεία της χαρτογραφίας, αλλά και η σύνταξη και διάθεση ενός ερωτηματολογίου στους κατοίκους και χρήστες της συνοικίας της Πλάκας.

Έτσι αφού συγκεντρώθηκαν και αξιολογήθηκαν όλες οι πληροφορίες, κατασκευάστηκαν χάρτες με τις επιμέρους διαδρομές που έγιναν για την κάλυψη του συνόλου της περιοχής.

Στόχος της όλης μελέτης είναι να ευαισθητοποιηθεί το κοινό υπέρ της Βυζαντινής πολιτιστικής κληρονομιάς ή ακόμη και να μάθει για την ύπαρξη κάποιων μνημείων που δεν γνωρίζει. Επίσης οι παραγόμενοι χάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους πολίτες για την αναζήτηση πληροφοριών, ενώ σε καθημερινό πρακτικό επίπεδο οι χάρτες πρόκειται να αναρτηθούν σε χαρακτηριστικά σημεία (στάσεις) κατά μήκος της προτεινόμενης βέλτιστης διαδρομής.

ABSTRACT

The issue of the present dissertation elaborates a method for the advancement and appreciation of the Byzantine cultural heritage of Plaka which is a particular place and it is entitled «Place Appropriation Method».

The work is focused on the Byzantine Churches of 10th -12th century. The Byzantine Churches is part of Greek culture and they testify the historical continuity of region. The purpose of the method is the determination of a better walking access to the visitors and the residents, which will be evaluated by their perception. The last fifty years the bibliography provides various methods and theories. They provide different tools for the evaluation of a place (description of the characteristic elements of a place, perception and definition of the particular atmosphere that place causes to the public and photographic records (reception of photographs). These were the main issues of the presented method.

The analysis of all previous elements of the place of Plaka have been elaborated through maps with the purpose to develop some cartographical tools. Also there was distributed a questionnaire in the residents and users of Plaka to reveal the local perception for these monuments.

The synthesis of the collected information guided the proposed walking path through Plaka in order to experience and appreciate the Byzantine churches.

The walking experience of a place is the mean for the public to appropriate the Byzantine cultural heritage and for the visitors to become familiar with these monuments and understand the Greek history. The produced maps can be used by the citizens for the search of information, while in daily practical level the maps can be placed in characteristic points (attitudes) at length of the proposed most optimal way.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ πολύ όλους μου τους καθηγητές για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετούς φοίτησης μου στη σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Επίσης ευχαριστώ τους επιβλέποντες της παρούσας διπλωματικής εργασίας και κυρίως την κα Τζούλια Θεοδωράκη για την ουσιαστική τους βοήθεια κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας μελέτης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.6
1.1 Η έννοια του τόπου	σελ.6
1.2 Ταυτότητα του τόπου.....	σελ.7
1.3 Μεθοδολογία.....	σελ.7
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ:	
Γενικά χαρακτηριστικά.....	σελ.9
3. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	σελ.11
3.1 Βυζαντινές εκκλησίες της Πλάκας του 10 ^{ου} -12 ^{ου}	
αιώνα.....	σελ.15
3.1.1 Αγία Αικατερίνη.....	σελ.15.
3.1.2 Άγιοι Ασώματοι.....	σελ.22
3.1.3 Άγιοι Θεόδωροι.....	σελ.26
3.1.4 Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος.....	σελ.29
3.1.5 Καπνικαρέα.....	σελ.35
3.1.6 Άγιος Ελευθέριος (Παναγία	
Γοργοεπήκοος).....	σελ.43
3.1.7 Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς.....	σελ.53
3.2 Το Βυζάντιο και τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής	
εποχής.....	σελ.60
3.2.1 Παλαιοχριστιανική περίοδος.....	σελ.61
3.2.2 Μεσοβυζαντινή περίοδος.....	σελ.62
3.2.3 Υστεροβυζαντινή περίοδος.....	σελ.62
3.2.4 Μεταβυζαντινή περίοδος.....	σελ.63
3.3 Η Αθήνα την περίοδο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.....	σελ.63
4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ	
ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	σελ.66
4.1 Συγκέντρωση πληροφοριών χώρου	
αναφοράς.....	σελ.66
4.2 Προκαταρκτική ανάλυση.....	σελ.73
4.3 Δεύτερη φάση	σελ.74
4.3.1 Περιγραφική έρευνα.....	σελ.74
4.3.2 Αντιληπτική έρευνα.....	σελ.75
4.3.3 Φωτογραφική έρευνα.....	σελ.76
4.4 Χαρτογραφική ανάλυση των οικιστικών περιοχών.....	σελ.123
4.5 Ερωτηματολόγιο.....	σελ.126
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	
ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ.....	σελ.128
5.1 Συμπεράσματα έρευνας, προτάσεις και πρακτικές ανάγκες..	σελ.128
5.2 Χάρτες.....	σελ.129
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	σελ.132

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η επεξεργασία μιας μεθοδολογίας για την ανάδειξη της καλύτερης διαδρομής η οποία θα αναδείξει τις Βυζαντινές Εκκλησίες στην περιοχή της Πλάκας, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο γενικότερα στον εμπλουτισμό και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και στην ευαισθητοποίηση του κοινού. Η προσέγγιση βασίζεται στις θεωρητικές μελέτες οικειοποίησης του χώρου, οι οποίες ξεκινούν με την Jane Jacobs [1] τη δεκαετία του '60 και εξελίσσονται σήμερα με την τεχνολογία των υπολογιστών και της χαρτογραφίας.

Επισημαίνεται ότι η προσέγγιση της παρούσας διπλωματικής βασίζεται και ερμηνεύει την μεθοδολογία την οποία επεξεργάστηκε η Marichela Sere και ονομάζει placemaker (Παράρτημα (1)) και την οποία παρουσίασε σε ανακοίνωση στο Διεθνές Συμπόσιο που έλαβε χώρα στις 12-16 Οκτωβρίου 2009 στην Κων/λη [2]. Το συγκεκριμένο Συμπόσιο οργανώθηκε από την IAPS-CSBE- Housing Networks με θέμα Revitalizing built environments.

Η προτεινόμενη μεθοδολογία σχηματίζει μια εικόνα της περιοχής και του τρόπου αντίληψης της από τους κατοίκους και τους χρήστες. Διαπιστώνεται ο βαθμός σημαντικότητας που αποδίδει ο κόσμος στην πολιτιστική κληρονομιά και ειδικότερα στα Βυζαντινά μνημεία. Παράγωγο της μελέτης είναι ένας χάρτης στον οποίο σημειώνεται η βέλτιστη διαδρομή επίσκεψης των Βυζαντινών Εκκλησιών με παράλληλο συμβολισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών. Συγχρόνως επισημαίνονται τα κατασκευαστικά στοιχεία που απαιτούνται για την προβολή της διαδρομής.

1.1 Η έννοια του τόπου

Η παρούσα μελέτη διεξάγεται στην περιοχή της Πλάκας στην Αθήνα, η οποία είναι η παλαιότερη οικιστική της ενότητα. Πρόκειται για έναν ιδιαίτερο τόπο που συμβολίζει την Αθήνα. Είναι αποτέλεσμα της συνεχούς και διαχρονικής επίδρασης των κατοίκων της με το περιβάλλον τους σε όλες τις ιστορικές εποχές, με αποτέλεσμα έναν οικείο ελληνικό τόπο.

Ο τόπος ορίζεται ως ένα ειδικό τμήμα του χώρου που δημιουργείται από την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον του και έχει ως αποτέλεσμα την οικειοποίηση του [3].

Αποτελεί το κομμάτι εκείνο της Αθήνας που περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, διατηρεί τον ιστορικό αρχιτεκτονικό του χαρακτήρα. Η φυσιογνωμία του χώρου που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση στον επισκέπτη συντίθεται από τα εξής στοιχεία:

- Τη διατηρημένη μορφή του ακανόνιστου οδικού δικτύου, το οποίο είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στο φυσικό ανάγλυφο.
- Την ύπαρξη των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων προερχόμενα από όλες τις εποχές (την κλασική, τη ρωμαϊκή, τη βυζαντινή αλλά και την οθωμανική εποχή), τα οποία είναι ενταγμένα στον οικιστικό χώρο.
- Το σύνολο των κτιρίων ιστορικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με την αρμονική τους συνύπαρξη στο χώρο.[4]

Δηλαδή η Πλάκα ενώ διατηρεί τα φυσικά χαρακτηριστικά της Αθήνας, διασώζει και την ιστορική της διαδρομή αποτυπωμένη στα κτίρια της.

1.2 Ταυτότητα του τόπου

Ταυτότητα ενός τόπου είναι ένα σύμπλεγμα ιδεών αναφορικά με τη θέση και τα χαρακτηριστικά στους τομείς της γεωγραφίας, της πολεοδομίας, του πολεοδομικού σχεδιασμού, της αρχιτεκτονικής τόπου, της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και της οικολογίας. Πρόκειται για την έννοια και τη σημασία του τόπου όπως την αντιλαμβάνονται οι χρήστες και οι κάτοικοι του.[14]

Μεθοδολογίες για την κατανόηση της ταυτότητας του τόπου περιλαμβάνουν ως επί το πλείστον ποιοτικές τεχνικές, όπως είναι οι συνεντεύξεις, η συμμετοχική παρατήρηση ή η χαρτογράφηση μιας σειράς φυσικών χαρακτηριστικών του τόπου.[14]

Επίσης η ταυτότητα του τόπου, έχει αποτελέσει σημαντικό ζήτημα τα τελευταία 25 χρόνια στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Τέλος στα πλαίσια του παγκόσμιου κινήματος για την προστασία των τόπων από άποψη πολιτιστικής κληρονομιάς, έχουν εκφραστεί ανησυχίες σχετικά με την απώλεια της διαφορετικότητας μεταξύ των διαφόρων τόπων, ως αποτέλεσμα της πολιτιστικής παγκοσμιοποίησης. [14]

1.3 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία ως έννοια συναντάται πάντοτε ως εργαλείο της επιστήμης στην εξέταση διαφόρων φαινομένων. Η ανάγκη κίνησης της σκέψης πάνω σε ορισμένους κανόνες έγινε φανερή από πολύ παλιά και σήμερα, με τη ραγδαία εξέλιξη της επιστήμης, είναι ακόμα πιο σημαντική. Ως έννοια, όμως, πρέπει να διαχωριστεί από την τεχνική. Η μεθοδολογία είναι ο τρόπος της επιστημονικής προσπέλασης, η σαφώς προσδιοριζόμενη κατεύθυνση της νοητικής διαδικασίας, η εξέταση σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Η τεχνική είναι απλά το μέσο με το οποίο επιτυγχάνονται τα παραπάνω.[5]

Γενικά, μπορεί να ειπωθεί ότι η έννοια αυτή είναι μια δυναμική, ευέλικτη διαδικασία, εργαλείο του επιστήμονα στην περιγραφή, ανάλυση και ερμηνεία των φαινομένων που τον απασχολούν και όχι μια άκαμπτη στατική «συνταγή» για μια συγκεκριμένη μελέτη.[5]

Η μεθοδολογία χαρακτηρίζεται από τις εξής ιδιότητες: είναι *συστηματική* (αποτελεί δηλαδή ένα ολοκληρωμένο σύστημα μιας ενέργειας), είναι *παραγωγική* (παρουσιάζει, δηλαδή, ένα γόνιμο χαρακτήρα δρώντας συσσωρευτικά), είναι *αυτοελεγχόμενη*, είναι *εύπλαστη* και *ευέλικτη* (παρέχοντας τη δυνατότητα βελτίωσης ή αλλαγής τμημάτων της, χωρίς να καταστρέφεται) και τέλος εξαντλώντας όλες τις εκδοχές, κατέχεται από την ιδιότητα της ολοκλήρωσης.[5]

Δομικά, η μεθοδολογία αποτελείται από τα εξής τμήματα: το *πληροφοριακό*, που αναφέρεται στη γνώση για το θέμα που εξετάζεται,

το *ερμηνευτικό*, που αξιοποιεί τις γνώσεις του πρώτου τμήματος και καταλήγει σε ορισμένα συμπεράσματα και το *επιβεβαιωτικό* τμήμα, που μέσα από έναν έλεγχο βελτιώνει τις μεθόδους των δύο προηγούμενων τμημάτων.[5]

Λειτουργικά, η μεθοδολογία σε επίπεδο μελέτης εξασφαλίζει μια συνεχή ροή άμεσα ελεγχόμενη, ενώ εισάγει την έννοια του προγραμματισμού που προδιαγράφει την πορεία αντιμετώπισης του προβλήματος. Σε επίπεδο επιστήμης-επιστήμονα βελτιώνει τη γνώση που ολοκληρώνει και τη συσσωρεύει, ενώ σε επίπεδο συμπερασμάτων τεκμηριώνει και υποστηρίζει τα προτεινόμενα.[5]

Με βάση τα παραπάνω λοιπόν μπορεί να δοθεί ο ακόλουθος ορισμός: **Μεθοδολογία είναι η συστηματική και εύπλαστη διαδικασία που γεννιέται από την παρατήρηση, τη μελέτη και τον πειραματισμό, βασίζεται στην ικανότητα, την εκπαίδευση και την εμπειρία, παρέχει τρόπους προσπέλασης στην ερμηνεία φαινομένων και δημιουργεί κατευθύνσεις στη νοητική διαδικασία, ώστε η εξέταση των θεμάτων και των φαινομένων να γίνεται με ορισμένους κανόνες. [5]**

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ: Γενικά χαρακτηριστικά

Στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται επεξεργασία μιας μεθοδολογίας (Παράρτημα 1), η οποία αποτελεί έναν τρόπο μελέτης του τόπου με σκοπό τον προσδιορισμό των στοιχείων που αποτελούν την ταυτότητα του, τον ιστορικό χαρακτήρα του. Πρόθεση είναι τα συλλεγόμενα στοιχεία να απεικονίζονται τελικά σ' ένα σύνθετο χάρτη καθιστώντας αντιληπτή τη θέση αναφοράς με χρήση του λογισμικού ArcGIS.

Η εφαρμογή της μεθοδολογίας οικειοποίησης του τόπου περιλαμβάνει κάποια στάδια μελέτης, τα οποία διευκρινίζονται παρακάτω και παριστάνονται διαγραμματικά στον ακόλουθο Πίνακα 1.

Συγκεκριμένα το αρχικό στάδιο καθορίζεται ως μηδενική φάση και μ' αυτή τίθενται τα θεμέλια για τη συνέχιση της μελέτης του τόπου, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις για την κατεύθυνση των ερευνών. Δημιουργούνται οι κατάλληλες βάσεις δεδομένων, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για την κατάταξη των διαφορετικών τύπων συλλεγόμενων πληροφοριών κατά την εξέλιξη της μελέτης. Έτσι επιλέγονται ποια στοιχεία θα εξεταστούν, ποιες είναι οι καταλληλότερες ημέρες και ώρες για να λάβει χώρα η έρευνα. Συλλέγονται χάρτες της περιοχής μελέτης και ερευνώνται οι πιθανές διαδρομές προσπέλασης της. [2]

Στη συνέχεια η πρώτη φάση (δεύτερο στάδιο) αποτελεί την προκαταρκτική ανάλυση, η οποία πραγματοποιείται πριν την 1^η επίσκεψη στην περιοχή μελέτης. Συγκεντρώνονται ποικίλες πληροφορίες από την ανάγνωση, την έρευνα ή την υπάρχουσα γνώση και συντίθεται ένας χάρτης με τα στοιχεία ενδιαφέροντος. [2]

Η δεύτερη φάση (τρίτο στάδιο) είναι η φάση των επόμενων ερευνών: της περιγραφικής, της αντιληπτικής, της γραφικής και της φωτογραφικής. Η φάση αυτή λαμβάνει χώρα με την 1^η επίσκεψη στην περιοχή. Έτσι λαμβάνονται αποφάσεις αναφορικά με τη βέλτιστη διαδρομή προσπέλασης της περιοχής και συγκεντρώνονται όλα τα απαραίτητα χαρακτηριστικά στοιχεία της με αποτελέσματα τη σύνθεση μιας πιο ολοκληρωμένης εικόνας της εξεταζόμενης περιοχής. [2]

Συνεχίζοντας η τρίτη φάση (τέταρτο στάδιο) περιλαμβάνει την ανάλυση των στοιχείων του οικιστικού χώρου, τα οποία διακρίνονται μέσα από χαρτογραφικά υπόβαθρα. Οπότε κατανοούνται διάφορα στοιχεία όπως η μορφολογία της περιοχής, η ιστορική εξέλιξη του οδικού δικτύου, η μορφή των δημόσιων κτισμάτων και έργων και τα λοιπά στοιχεία σχετικά με την ορογραφία της περιοχής. Επιπρόσθετα κατανοείται σε μεγαλύτερο βαθμό η σχέση της περιοχής με την υπόλοιπη πόλη μέσα στην οποία εντάσσεται. Οπότε παράγεται ένας χάρτης που απεικονίζει με συμβολισμούς όλα αυτά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή μελέτης. [2]

Ακολουθεί η τέταρτη φάση (πέμπτο στάδιο) που είναι η φάση της εφαρμογής του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο συντάσσεται και έπειτα μοιράζεται στους κατοίκους, χρήστες και επισκέπτες της περιοχής μελέτης. Έτσι δημιουργείται μια αντίληψη σχετικά με τη γνώση και γνώμη του κοινού, ενώ παράλληλα προκαλείται μια ευαισθητοποίηση για τον υπό μελέτη χώρο.

Στο τελευταίο στάδιο, δηλαδή στην πέμπτη φάση πραγματοποιείται μια επεξεργασία των συλλεγόμενων πληροφοριών και συντίθεται ένας τελικός συγκεντρωτικός χάρτης για την περιοχή μελέτης όλα τα απαραίτητα στοιχεία.

Φάση	Αντικείμενο	Δραστηριότητες	Προϊόντα
0	Κατασκευή του πλέγματος πληροφοριών που θα αναλυθούν	<ul style="list-style-type: none"> - Επιλογή των κατηγοριών - Επιλογή των παραμέτρων - Επιλογή των κατάλληλων ημερών - Επιλογή των κατάλληλων ωρών 	Σύνολο των βάσεων δεδομένων στις οποίες θα τοποθετηθούν οι συλλεγόμενες πληροφορίες
1	Προκαταρκτική ανάλυση	Προκαταρκτικές παρατηρήσεις πριν την 1 ^η επίσκεψη	Χάρτης απεικόνισης των αποτελεσμάτων της προκαταρκτικής ανάλυσης
2	Διορατική και περιγραφική μελέτη των στοιχείων του τόπου Επί τόπου επισκέψεις	<ul style="list-style-type: none"> -Περιγραφική έρευνα -Αντιληπτική έρευνα -Γραφική έρευνα -Φωτογραφική έρευνα -Τηλεοπτική έρευνα 	Χάρτης απεικόνισης των αποτελεσμάτων των ερευνών
3	Χρήση των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την περιοχή και διακρίνονται μέσα σε χαρτογραφικά υπόβαθρα.	Ανάλυση των άμεσα αντιληπτών στοιχείων: <ul style="list-style-type: none"> -σε αστική κλίμακα -σε εδαφική κλίμακα 	Χάρτης αναπαράστασης των θέσεων των χαρακτηριστικών στοιχείων
4	Προσδιορισμός των στοιχείων του τόπου όπως γίνονται αντιληπτά από ανθρώπους που δεν συμμετέχουν στην μελέτη	Ερωτηματολόγιο για τους επισκέπτες	Χάρτης με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου
5	Επεξεργασία των συλλεγόμενων πληροφοριών	<ul style="list-style-type: none"> - Συνδυασμός χαρτών που απεικονίζουν τα στοιχεία τα οποία προκύπτουν από προκαταρκτικές και μετέπειτα αναλύσεις. - Διασταύρωση των στοιχείων που συλλέχθηκαν με τη χρήση διαφορετικών εργαλείων ανάλυσης. 	Κατασκευή του σύνθετου χάρτη

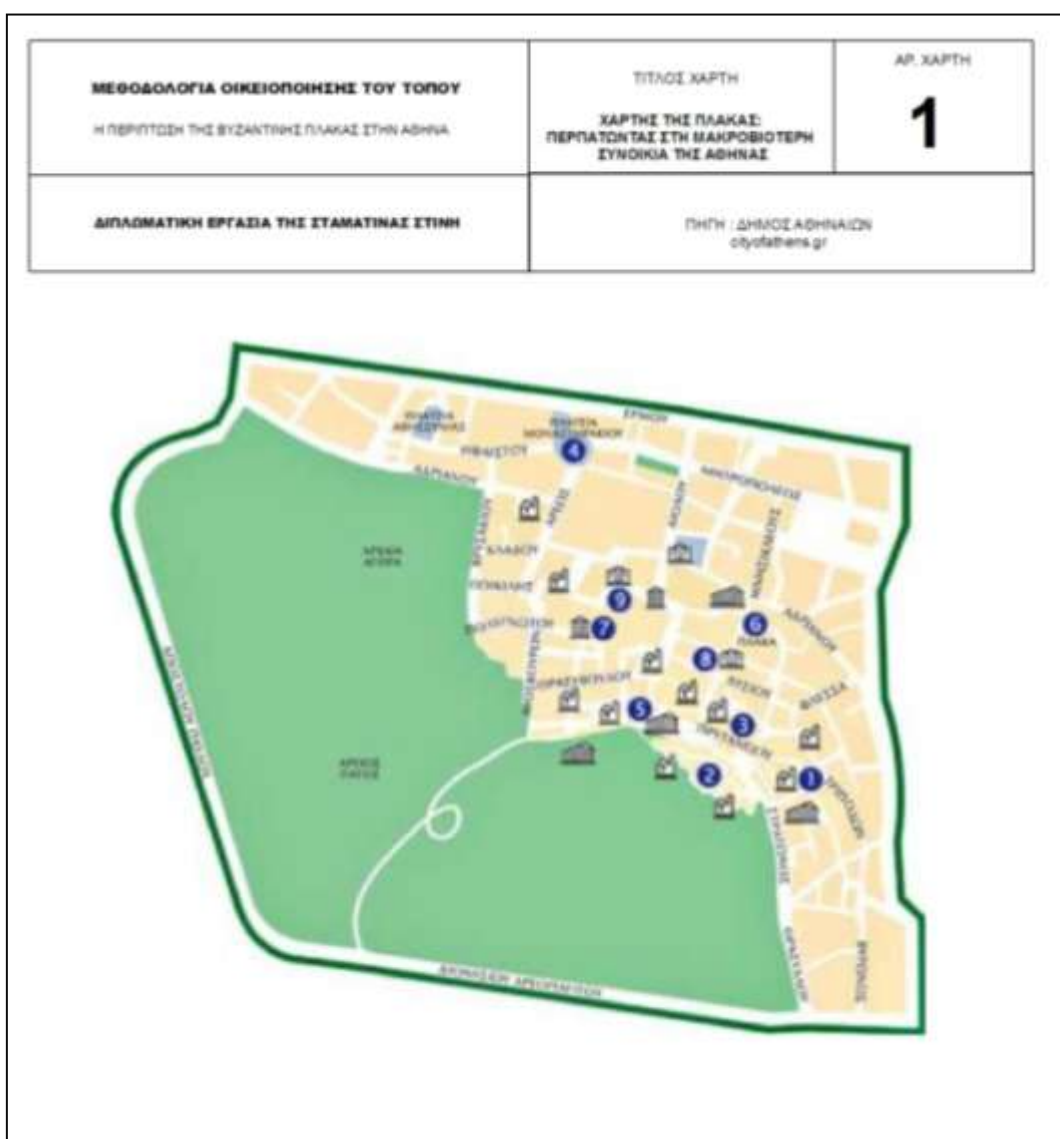
Πίνακας 1 : Διάγραμμα της μεθοδολογίας οικειοποίησης του Τόπου

Τα παραπάνω στάδια θεωρητικά έχουν πολλές επικαλύψεις, αλληλοσυμπληρώσεις και επαναφορές μέχρι την απεικόνιση του βέλτιστου χάρτη, ως προϊόν σύνθεσης της προτεινόμενης μεθοδολογίας.

3. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η περιοχή μελέτης με αφορμή την οποία διατυπώνεται η μεθοδολογία οικειοποίησης του τόπου είναι η περιοχή της Πλάκας στην πόλη της Αθήνας. Η μελέτη επικεντρώνεται στην ανάδειξη των επτά από τις σαράντα περίπου Βυζαντινές Εκκλησίες που βρίσκονται στην Αθήνα. Πρόκειται για Εκκλησίες που τοποθετούνται χρονολογικά στο διάστημα 10^{ου}-12^{ου} αιώνα. [6]

Γενικά η Πλάκα είναι μια περιοχή που περιβάλλει τις ανατολικές και βόρειες απολήξεις του βράχου της Ακρόπολης. Συνορεύει νότια με τη συνοικία Μακρυγιάννη, ανατολικά με τις Στήλες του Ολυμπίου Διός και του Ζαππείου ενώ βόρεια με το εμπορικό κέντρο της Αθήνας και δυτικά με το Μοναστηράκι.

Επίσης η Πλάκα αποτελεί το κομμάτι εκείνο το οποίο ενώ κυριαρχείται από τα μνημεία της κλασσικής εποχής της Ακρόπολης των Αθηνών περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, διατηρεί τον συνεχή ιστορικό αρχιτεκτονικό του χαρακτήρα. Η φυσιογνωμία του χώρου που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση στον επισκέπτη συντίθεται από τα εξής στοιχεία:

- Τη διατηρημένη μορφή του οδικού δικτύου, το οποίο είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στο φυσικό χώρο ανάπτυξης του.
- Την ύπαρξη των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων προερχόμενα από όλες τις εποχές (την κλασσική, τη ρωμαϊκή, τη βυζαντινή αλλά και την οθωμανική εποχή).
- Το σύνολο των κτιρίων ιστορικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με την αρμονική τους συνύπαρξη στο χώρο. [15]

Αναλυτικότερα, τα κτίρια και κυρίως οι κατοικίες της περιοχής της Πλάκας μαρτυρούν την ηλικία τους και την κυρίαρχη τάση από αρχιτεκτονικής σκοπιάς που επικρατούσε την εποχή της δημιουργίας τους. Πρόκειται κυρίως για λαϊκά και οθωνικά σπίτια τα οποία κατατάσσονται χρονολογικά στην περίοδο από το 1832 έως το 1864, αλλά και για νεοκλασικά, εκλεκτικιστικά και νεώτερα. Τα νεότερα συνθέτουν ένα οικιστικό σύνολο που χαρακτηρίζεται από έντονη ομοιογένεια προσεγγίζοντας το βράχο της Ακρόπολης και από περισσότερες αλλοιώσεις στις παρυφές της περιοχής. [15]

Χαρακτηριστικά κτίρια της Πλάκας

Εικ.1 Σπίτι της εποχής πριν από τον νεοκλασικισμό στην οδό Θρασυβούλου (φωτ.: Μ. Γραφάκου)

Εικ.2 Αξιόλογο δείγμα νεοκλασικού κτιρίου (φωτ: Ε. Μαΐστρου)

*Εικ.3 Κτίριο οθωνικής εποχής
(φωτ: Ε. Μαΐστρου)*

Εικ.4 Στην Πλάκα όλες οι εποχές συνυπάρχουν αρμονικά (φωτ: . Μαΐστρου)

*Εικ. 5 Η οικία Church.
Πυργόσπιτο λαϊκού ύφους από τα παλαιότερα του
είδους χωρίς διακοσμητικά στοιχεία.*

(φωτ: Μ. Γραφάκου).

*Εικ.6 Το αρχοντικό Λασάνη στους Αέρηδες.
Αξιόλογο δείγμα της περιοχής πριν από το
νεοκλασικισμό
στην Πλάκα
(φωτ.: Μ. Γραφάκου).*

3.1 Βυζαντινές Εκκλησίες της Πλάκας του 10^{ου}-12^{ου} αιώνα

Η επεξεργασία της μεθοδολογίας οικειοποίησης του τόπου επικεντρώνεται σε ορισμένες Βυζαντινές εκκλησίες της Πλάκας που χρονολογικά τοποθετούνται το 10^ο -12^ο αιώνα. Με την ονομασία Πλάκα καλείται μόνο η νοτιοανατολική περιοχή της τειχισμένης πόλης της Τουρκοκρατίας που περικλείεται σήμερα μεταξύ των οδών Νικόδημου, Αμαλίας και Διονυσίου Αρεοπαγίτου, με κέντρο την πλατεία Λυσικράτους και όχι ολόκληρη η περιοχή του ιστορικού κέντρου της Αθήνας. [12]

Γενικά αποτελούν τα κύρια βυζαντινά μνημεία που συναντώνται γιατί των υπολοίπων ελάχιστων βυζαντινών κατοικιών αγνοείται η ανωδομή και η χρονολόγηση δεν είναι ακριβής. [6]

3.1.1 Αγία Αικατερίνη

Η Αγία Αικατερίνη βρίσκεται στη συμβολή των οδών Χαιρεφώντος, Λυσικράτους, Γαλανού και Γκούρα, στην ομώνυμη πλατεία, στην περιοχή της Πλάκας. Στο ένα άκρο της σώζεται σε χαμηλότερο επίπεδο, τμήμα ρωμαϊκού περιστυλίου.[8]

Εικ.7 Αγία Αικατερίνη

Εικ. 8,9 Αγία Αικατερίνη

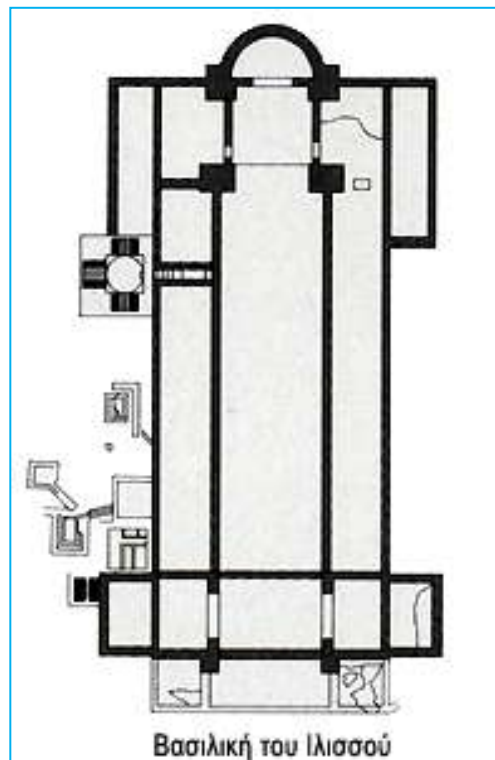
*Εικ. 10, 11
Τμήμα από το ρωμαϊκό
περιστύλιο, στην άκρη της
πλατείας όπου βρίσκεται ο ναός,
σε χαμηλότερο επίπεδο.*

Χρονολογικά το αρχικό κτίριο τοποθετείται στο 2^ο μισό του 11^{ου} αιώνα, το οποίο αρχικά ήταν αφιερωμένο στον Άγιο Θεόδωρο. Το 1767 κατά την Τουρκοκρατία, έγινε μετόχι της Μονής του Σινά και αφιερώθηκε στην Αγία Αικατερίνη. Αργότερα και συγκεκριμένα το 1839, όταν επισκέφθηκε την Αθήνα ο Didron (γάλλος ιστορικός τέχνης και αρχαιολόγος) για την εξέταση της τέχνης της Ανατολικής Εκκλησίας σε ότι αφορά τα κτίρια και τα χειρόγραφα της, το μνημείο ήταν ημιερειπωμένο. Το 1882 μετατράπηκε σε ενοριακό ναό με την απαίτηση των κατοίκων της περιοχής. Επίσης, ο ναός χτίστηκε στο σημείο όπου στεγαζόταν η παλαιότερη πρωτοχριστιανική βασιλική, τα ίχνη της οποίας είναι ευδιάκριτα στην εσωτερική αυλή του σημερινού ναού και περιλαμβάνουν ένα μικρό τμήμα του τετραγώνου.[8]

Εικ.12 Adolphe Napoleon Didron
(13 March 1806 – 13 November 1867)

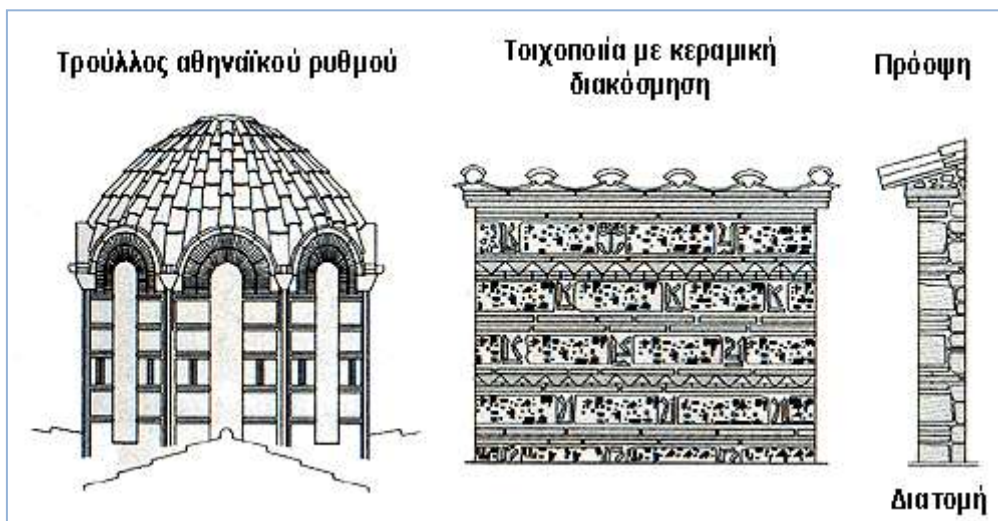

**Εικ.13 ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΜΕ ΤΡΙΑ ΚΛΙΤΗ**

Από αρχιτεκτονική σκοπιά ο ναός χαρακτηρίζεται από ένα πολύπλοκο τετράστυλο ρυθμό με μορφή εγγεγραμμένου σταυρού (εγγεγραμμένος σταυροειδής ναός με τρούλο). Η αρχική πρόσοψη, αλλά και το εσωτερικό τμήμα του ναού έχουν δεχθεί μεταγενέστερες επιδιορθώσεις και προσθήκες. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα παραμορφώθηκε με την κατασκευή μιας ακαλαίσθητης κλειστής στοάς που περιβάλλει το παλιό κτίσμα. Στην ανατολική πλευρά οι 3 ημικυκλικοί αψιδωτοί σηκοί φανερώνουν την ηλικία της εκκλησίας. Ο ψηλός και κομψός αθηναϊκού τύπου τρούλος του μνημείου στα τέλη της δεκαετίας του '90 ήταν υπό συντήρηση. [8]

Εικ. 15 Τρούλος της Αγίας Αικατερίνης

Εικ. 16 Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά κατασκευής

Επιπρόσθετα το στυλ cloisonné* της κατασκευής δίνει κάποια στοιχεία για τη μορφή της τοιχοποιίας του αρχικού κτιρίου. Επιπλέον χαρακτηριστική είναι η σταυροειδής οροφή και η μορφή της διακόσμησης με οπτόπλινθους, στοιχεία τα οποία επίσης βοηθούν στην χρονολόγηση του κτιρίου.

Όταν ο ναός μετατράπηκε σε μετόχι του Σινά, κάποιοι άνθρωποι από το Σινά άρχισαν να συνθέτουν μια μικρή κοινότητα γύρω απ' αυτόν. Σύμφωνα με μαρτυρίες κάποιων ταξιδιωτών του 19^{ου} αιώνα, ο ναός ήταν σχεδόν εγκαταλελειμμένος. Όμως το 1882 μετά από δημόσια επιθυμία ο ναός, αφιερωμένος στην Αγία Αικατερίνη έγινε και πάλι μετόχι. Την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκαν εργασίες αναστήλωσης και επέκτασης, ενώ ο τρούλος επισκευάστηκε το 1927. Αναφέρουμε επίσης ότι από το 1922 που έγινε η Μικρασιατική καταστροφή οι πρόσφυγες φυλάσσουν στον ναό τα λείψανα κάποιων τοπικών αγίων. [8]

Εικ. 17 Βορειοδυτική όψη της εκκλησίας της Αγίας Αικατερίνης

* Πρόκειται για μια αρχαία τεχνική διακόσμησης αντικειμένων μεταλλοτεχνίας, τους τελευταίους αιώνες με σμάλτο, ενώ τις παλαιότερες περιόδους με ένθετα που προέκυπταν από την κοπή πολύτιμων λίθων, γυαλιού και άλλων υλικών. Τα παράγωγα της διεργασίας αυτής μπορούν να κληθούν Cloisonne. Η διακόσμηση διαμορφώνεται από τα πρώτα κομμάτια που προστίθενται στο μεταλλικό αντικείμενο συγκολλώντας ή κολλώντας ασημένια ή χρυσά σύρματα ή τις λεπτές λωρίδες που τοποθετούνται στις άκρες τους. Αυτές παραμένουν ορατές στο τελικό κομμάτι, που χωρίζει τα διάφορα τμήματα του σμάλτου ή τα ένθετα, τα οποία συχνά είναι ποικίλων χρωμάτων. Για τα αντικείμενα Cloisonne με σμάλτο χρησιμοποιείται η σκόνη σμάλτου που πραγματοποιείται σε μια κόλλα, η οποία στη συνέχεια πρέπει να τοποθετηθεί σ' έναν κλίβανο. Η τεχνική αυτή στην αρχαιότητα χρησιμοποιήθηκε κυρίως για κοσμήματα, για μικρές συναρμολογήσεις σε ενδύματα, στα όπλα ή για παρόμοια μικρά αντικείμενα, τα οποία διακοσμήθηκαν με τα γεωμετρικά ή περίτεχνα σχέδια με τους μεγάλους πάχους τοίχους cloisonné. Στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία η εν λόγω τεχνική χρησιμοποιούσε λεπτότερα καλώδια με στόχο την παραγωγή εικονογραφήσεων για την κατασκευή κυρίως θρησκευτικών εικόνων και κοσμημάτων. Τώρα πάντως η τεχνική αυτή στηρίζεται στη χρήση του σμάλτου. Επίσης από το 14^ο αιώνα η τεχνική cloisonné με σμάλτο εξαπλώθηκε στην Κίνα και σύντομα αξιοποιήθηκε για πολύ μεγαλύτερες κατασκευές όπως κύπελλα και αγγεία. Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται στην Κίνα μέχρι σήμερα, ενώ η κινέζικη τεχνική cloisonné με σμάλτο δημιούργησε νέα στυλ κατασκευών στη Δύση το 18^ο αιώνα.

Εικ.17 Ανατολική όψη της εκκλησίας της Αγίας Αικατερίνης

3.1.2 Άγιοι Ασώματοι

Ο ναός των Αγίων Ασωμάτων τοποθετείται χρονολογικά στο 2^ο μισό του 11^{ου} αιώνα. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του Θησείου. Τη δεκαετία του 1960 ανασυλώθηκε και έτσι απέκτησε την αρχική του μορφή με την αφαίρεση διαφόρων παρεμβάσεων από την πάροδο των ετών.

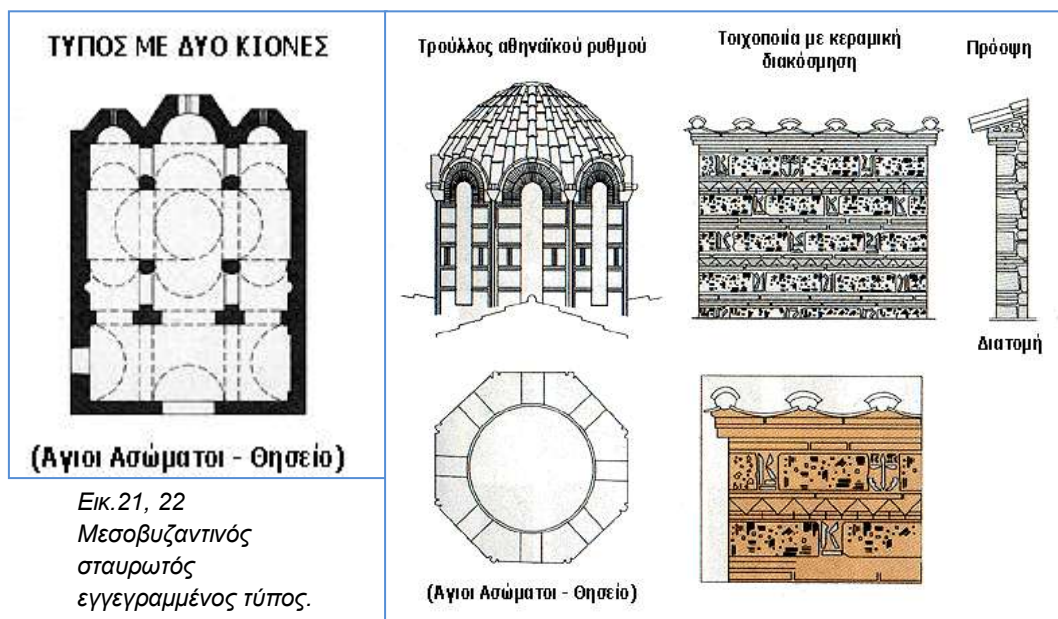
Εικ. 18,19,20 Χαρακτηριστικά στην πρόσοψη της εκκλησίας των Αγίων Ασωμάτων στο Θησείο [11]

Σε ότι αφορά την αρχιτεκτονική, ο ναός είναι τετρακίονος σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο και αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα Αθηναϊκού Βυζαντινού ναού της περιόδου κατά την οποία χτίστηκε. Εξωτερικά είναι κατασκευασμένος από λαξευμένη πέτρα περιστοιχιζόμενη από οπτόπλινθους.[8]

Ορισμένα από τα τυπικά χαρακτηριστικά εκείνης της περιόδου είναι οι μεγάλες πέτρες στα χαμηλότερα τμήματα των πλευρικών τοίχων, οι οποίες είναι τοποθετημένες σε σχήμα σταυρού, καθώς και οι οπτόπλινθοι γεισίπους στις πλευρές του κτιρίου.[8]

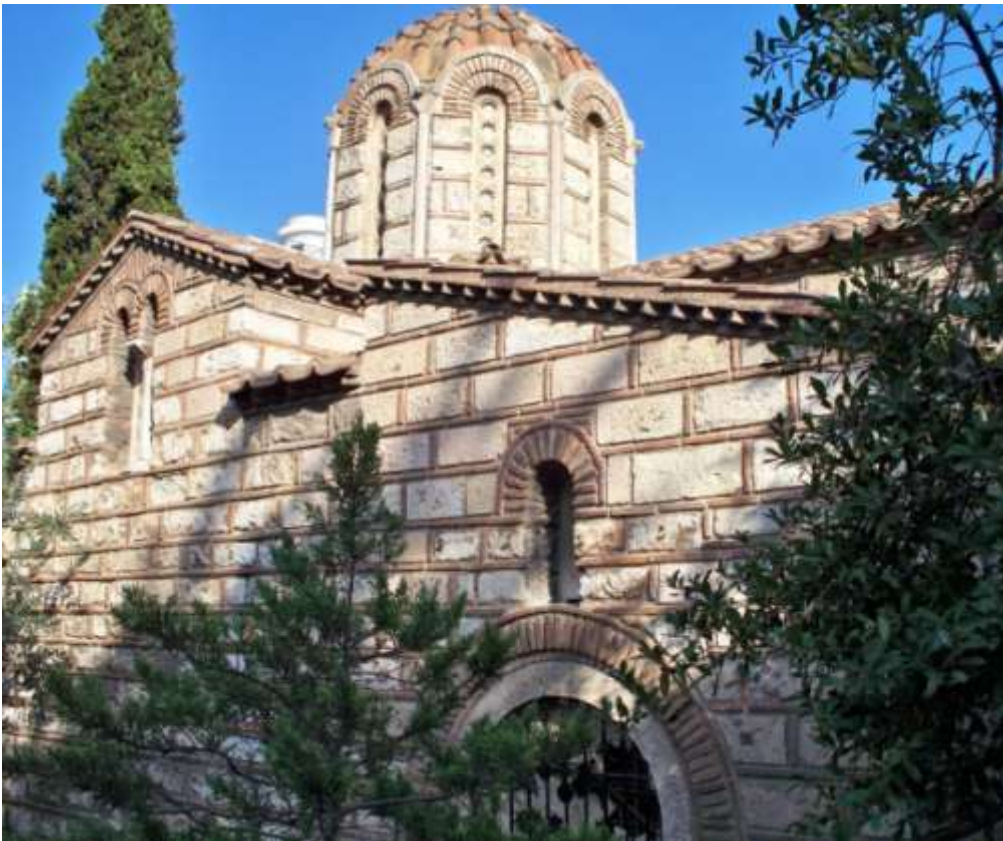
Επίσης υπάρχουν δύο κεραμικά οριζόντια διακοσμημένα δοκάρια στον δυτικό τοίχο. Πιθανότατα αυτά αποτελούσαν τμήμα του μεγαλύτερου διαζώματος, παρόμοιου μ' αυτό στο ναό των Αγίων Θεοδώρων στην Πλατεία Κλαυθμώνος. Αυτά τα διακοσμητικά στοιχεία είναι απομίμηση της παλαιάς Αραβικής γραφής, η οποία ήταν η πρώτη που χρησιμοποιήθηκε για την αποτύπωση του Κορανίου, στην πόλη Κούφα του Σημερινού Ιράκ.[8]

Επιπρόσθετα παρατηρούμε και στοιχεία παρμένα από την Ισλαμική αρχιτεκτονική, όπως η πεταλοειδής αψίδα πάνω από τη βόρεια είσοδο της εκκλησίας. Η ισλαμική επιρροή είναι αισθητή σε αρκετές βυζαντινές κατασκευές και συγκεκριμένα σε προϊόντα υφαντουργίας, γλυπτά και μικρά διακοσμητικά αντικείμενα. Η ύπαρξη των στοιχείων αυτών είναι αποτέλεσμα της τάσης μίμησης των ανατολικών διακοσμητικών στοιχείων που επικρατούσε την εποχή εκείνη αλλά συνδέεται και με την παρουσία μιας μικρής αραβικής κοινότητας στην πόλη, αποτελούμενης κυρίως από εμπόρους και βιοτέχνες περίπου στα τέλη του 10^{ου} αιώνα. [8]

Εικ.23 Πρόσοψη της εκκλησίας των Αγίων Ασωμάτων

*Εικ.24
Εικόνα της
εκκλησίας των
Αγίων
Ασωμάτων*

Εικ.25,26,27 Λεπτομέρειες από το ναό των Αγίων Ασωμάτων

3.1.3 Άγιοι Θεόδωροι

Ο ιερός ναός των Αγίων Θεοδώρων βρίσκεται στη νοτιοδυτική πλευρά της πλατείας Κλαυθμώνος, στη συμβολή των οδών Δραγατσανίου και Αγίων Θεοδώρων.[8]

Στη δυτική πλευρά του ναού υπάρχουν κάποιες μαρμάρινες πλάκες με επιγραφές, εκ των οποίων η πρώτη αναφέρει ότι ο ναός ανασυλώθηκε από κάποιο διοικητικό εκπρόσωπο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας που ονομαζόταν Νικόλαος Καλομολο. Στη δεύτερη πλάκα υπάρχει μια επιγραφή με ημερομηνία που πιθανότατα είναι το 1065.[8]

Γενικά οι απόψεις των ειδικών ποικίλουν αναφορικά με την χρονολογία ανασύλωσης του ναού που καταγράφεται στη μαρμάρινη πλάκα, αλλά βασιζόμενοι στα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει μπορούμε να συμπεράνουμε ότι πρόκειται για ναό που χτίστηκε στα μέσα του 11^{ου} αιώνα (χρονολογείται μεταξύ 1049 και 1065).[8]

Αναφορικά με την αρχιτεκτονική, ο ναός είναι δίστηλου σταυροειδούς εγγεγραμμένου τύπου. Εξωτερικά παρουσιάζει μικρά ανοίγματα στους τοίχους του που είναι συντηρητικής μορφής και λαμβάνοντας υπόψη την περίοδο θεμελίωσης του ναού συμπεραίνουμε ότι το κωδωνοστάσιο προστέθηκε μεταγενέστερα. Ο τρούλος είναι οκταγωνικός με ζεύγη παραθύρων.[8]

Και σ' αυτό το ναό όπως και στην Αγία Αικατερίνη συναντούμε τον ρυθμό Cloisonné της τοιχοποιίας, ο οποίος δείχνει τις ικανότητες και τη φροντίδα των χριστών. Επίσης οι μεγάλοι μεγέθους πέτρες που υποστηρίζουν τους τοίχους στο κατώτερο τμήμα τους είναι τοποθετημένες με διακοσμητικό τρόπο, έτσι ώστε να σχηματίζονται σταυροί.[8]

Σε ότι αφορά την κεραμική διακόσμηση ο ναός παρουσιάζει ψευδοκουφικά πρότυπα, διάζωμα με μικρές κεραμικές πλάκες με κουφικού τύπου ανάγλυφα και άλλα διακοσμητικά στοιχεία, γεισίπους και αφιδωτά παράθυρα. [8]

Εικ.28 Πλάγια άποψη της εκκλησίας των Αγίων Θεοδώρων

Ο ναός των Αγίων Θεοδώρων παρουσιάζει αρκετά κοινά στοιχεία με τον κοντινό σ' αυτόν ναό της Καπνικαρέας, αλλά έχει μεγαλύτερες αναλογίες, πιο αυστηρή κατασκευή και συντηρητικότερες επιλογές.[8]

Υπέστη με την πάροδο των ετών ποικίλες ζημιές κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 κυρίως και επισκευάστηκε το 1840.[8]

Εικ. 29,30,31,32

Λεπτομέρεια παραθύρου του ναού [11]

Εικ.33 Πρόσοψη του ναού των Αγίων Θεοδώρων

3.1.4 Άγιος Ιωάννης Θεολόγος

Ο ναός του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου βρίσκεται στη συμβολή των οδών Ερεχθέως και Ερωτόκριτου στη βόρεια πλαγιά της Ακρόπολης. Δεν έχει υποστεί σημαντικές διαφοροποιήσεις και διατηρείται γενικά σε καλή κατάσταση.[8]

Χρονολογικά τοποθετείται στα τέλη του 11^{ου} και αρχές του 12^{ου} αιώνα με βάση τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει. Η χρονολογική αυτή τοποθέτηση εξακριβώθηκε από το χάλκινο νόμισμα του βασιλείου του Αλέξιου Κομνηνού Α΄(1081-1118), το οποίο βρέθηκε στην οροφή του ναού κατά τη διάρκεια εργασιών ανασύλωσης. [8]

Εικ.34,35

Αλέξιος Α΄ Κομνηνός, αυτοκράτορας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από το 1081 έως το 1118.

Εικ.36

Νόμισμα Αλέξιου Α΄ Κομνηνού

Εικ. 37,38 Πρόσοψη του ναού του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου

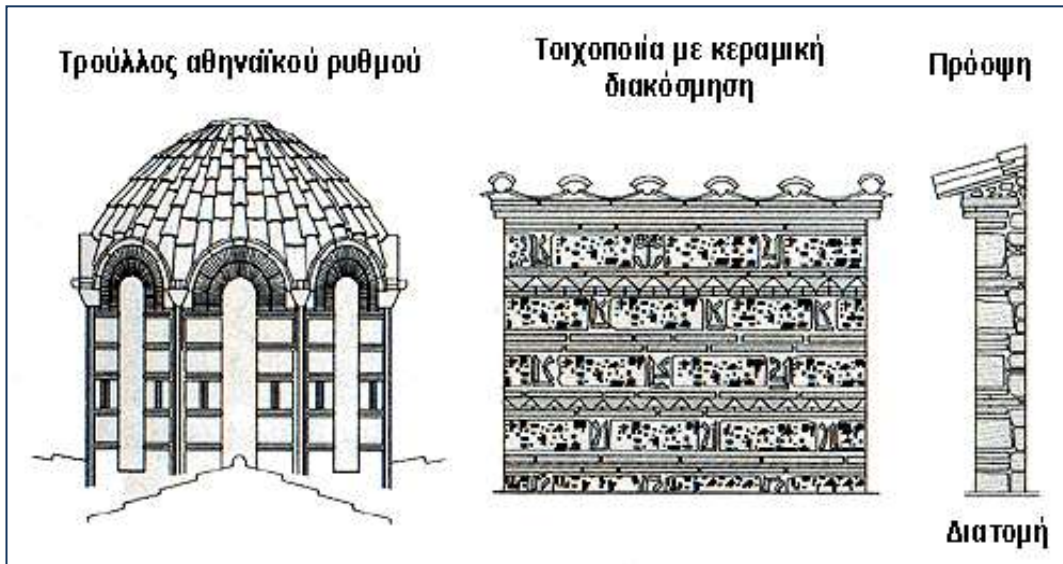

Εικ.39, 40 Πρόσοψη του ναού του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου

Από αρχιτεκτονικής σκοπιάς ο ναός είναι σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο, νάρθηκα και δύο κίονες. Ο μικρός οκταγωνικός και κομψός τρούλος με τους μικρούς μαρμαρίνους κίονες στις πλευρές του, ο λεγόμενος και αθηναϊκός τρούλος, είναι επίσης χαρακτηριστικός των μεσαιωνικών μνημείων στην Αθήνα. Μάλιστα κατά την παράδοση, κοντά στο ναό αυτό είχαν στηθεί δύο ολμοβόλα που κατέστρεψαν τον Παρθενώνα, κατά την πολιορκία της Ακρόπολης, από τον Βενετό ναύαρχο Μοροζίνι (1687).[8]

Εικ. 41, 42
Αρχιτεκτονικά στοιχεία του ναού

Η εξωτερική τοιχοποιία του ναού, εξαιρώντας την νότια πλευρά ακολουθεί τον τύπο Cloisonné όπως π.χ. με τη χρήση λαξευμένων λίθων περιστοιχιζόμενων από οπτόπλινθους (τούβλα). Η αντίθεση μεταξύ των λευκών λίθων και των ερυθρωπών τούβλων δημιουργεί ένα ιδιαίτερο χρωματικό εφέ, το οποίο είναι χαρακτηριστικό των Βυζαντινών μνημείων της περιόδου αυτής. Ο τρούλος υποστηρίζεται εσωτερικά από τους τοίχους του

ιερού και από δύο κίονες με Ρωμαϊκά κιονόκρανα. Κατά τη Βυζαντινή περίοδο, πολύ συχνά επαναχρησιμοποιούνταν παλαιότερα αρχιτεκτονικά υλικά.

Οι τοιχογραφίες του ναού αποκαλύφθηκαν κατά την πραγματοποίηση εργασιών ανασύλωσης. Παρά των επαρχιώτικο χαρακτήρα των τοιχογραφιών αυτών, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς είναι πολύ λίγα τα δείγματα Βυζαντινών τοιχογραφιών που έχουν διατηρηθεί στην Αθήνα. Είναι στιλιστικά παρόμοιες με αυτές που συναντούμε σε πολλά μνημεία που χρονολογούνται στο πρώτο μισό του 13^{ου} αιώνα και έχουν φιλοτεχνηθεί σύμφωνα με ειδικούς, από καλλιτεχνικό εργαστήριο, γεγονός το οποίο επιτρέπει τη χρονολόγησή τους.

Επίσης στον τρούλο παρατηρούμε την απεικόνιση του Χριστού Παντοκράτορα, ενώ πάνω από το ιερό την απεικόνιση της Κοίμησης της Θεοτόκου. Στο βόρειο τμήμα του ιερού απεικονίζεται πιθανότατα ο Άγιος Γεώργιος, ο οποίος φορά πανοπλία. Σ' αυτή την αγιογραφία σημαντικά στοιχεία είναι η ρεαλιστική αναπαράσταση του αλόγου, οι λεπτομέρειες της ενδυμασίας του αγίου και σε γενικές γραμμές ο μνημειώδης χαρακτήρας της σκηνής. [8]

Εικ. 43

Βόρεια όψη και τμήμα του "αθηναϊκού" τρούλου.

Εικ.44 Νάος του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου

3.1.5 Παναγία Καπνικαρέα

Η Παναγία Καπνικαρέα είναι ένα από τα σημαντικότερα Βυζαντινά μνημεία της Αθήνας και βρίσκεται στην οδό Ερμού. Ο ναός είναι αφιερωμένος στην Παναγία, αλλά είναι περισσότερο γνωστός ως Καπνικαρέα. Χρονολογείται το 1050 και σήμερα ανήκει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σύντομα μετά τη θεμελίωση του ναού, προστέθηκε το παρεκκλήσι στη βόρεια πλευρά του, το οποίο αφιερώθηκε στην Αγία Βαρβάρα. Όταν διανοίχτηκε η οδός Ερμού το 1834, ο ναός που είχε υποστεί ζημιές και είχε ερημωθεί κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, έφτασε σχεδόν στο σημείο να κατεδαφιστεί. Τότε ο Λουδοβίκος της Βαυαρίας, ο πατέρας του βασιλιά Όθωνα, παρενέβη και ο ναός σώθηκε. Έπειτα ο ναός σώθηκε από νέα κατεδάφιση το 1863 χάρη στην παρέμβαση του τότε Αρχιεπισκόπου Αθηνών. [8]

Εικ.45 Όψη της Καπνικαρέας από την οδό Καπνικαρέας

Το όνομα Καπνικαρέα

Αναφορικά με την προέλευση του ονόματος Καπνικαρέα έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες. Πιθανότατα το όνομα συνδέεται με το «Καπνικόν», ένα είδος φόρου που επιβλήθηκε κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής εποχής. Με βάση αυτή την εκδοχή, ο ναός χρηματοδοτούνταν από ανώτερο στέλεχος που ίσως είχε επιφορτιστεί με την υποχρέωση να συγκεντρώνει τον φόρο ή απλά έφερε το επώνυμο Καπνικαρέας.[8]

Σε παλαιότερα έγγραφα υπάρχουν διαφοροποιήσεις του ονόματος με συχνότερη την εκδοχή «Καμουχαρέα», η οποία προέρχεται από τη λέξη «καμούχα» (πολυτελές ύφασμα). Οι άλλες θεωρίες σχετικά με το όνομα της εκκλησίας δεν είναι αποδεκτές. Η εκκλησία ονομαζόταν και «η εκκλησία της Πριγκίπισσας», όνομα βασισμένο σε παράδοση που συνέδεε τις περισσότερες από τις σημαντικότερες εκκλησίες με Αθηναίες αυτοκράτειρες του Βυζαντίου.[8]

Τον 19^ο αιώνα η εκκλησία ήταν επίσης γνωστή ως «Παναγία Πρέντζα» μάλλον εξαιτίας του συσχετισμού της με κάποιον χορηγό ή δωρητή σημαντικής εικόνας που πιθανών φυλασσόταν στο παρεκκλήσι, αν και τίποτα δεν έχει αποδειχθεί.[8]

Εικ.46 Όψη της Καπνικαρέας από την οδό Καπνικαρέας

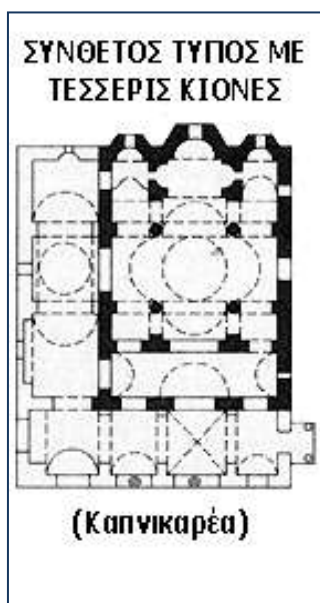
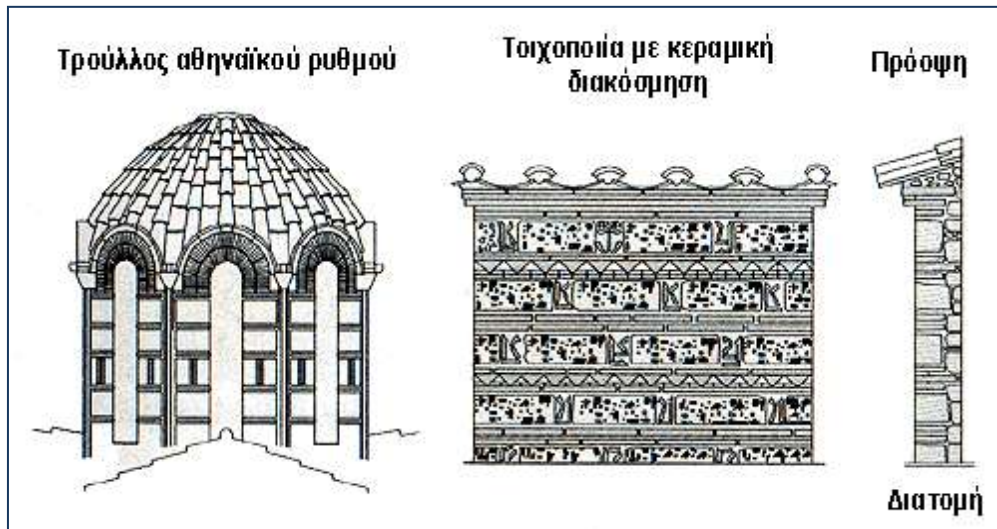

Εικ.47 Όψη Καπνικαρέας από την οδό Ερμού

Σε ότι αφορά την αρχιτεκτονική ο ναός είναι σύνθετος τετράστυλος σταυροειδής εγγεγραμμένος. Τα άνω τμήματα της τοιχοποιίας ακολουθούν τον ρυθμό cloisonné, ενώ τα κατώτερα τμήματα αποτελούνται από μεγάλες σειρές (δηλαδή συνεχή οριζόντια στρώματα οικιστικού υλικού παρόμοιου μεγέθους όπως πέτρες ή τούβλα) τοποθετημένες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να σχηματίζονται σταυροί . [8]

Επίσης τα χαρακτηριστικά του ναού που συνέβαλλαν στη χρονολόγηση του είναι η κουφική δομή των τούβλων, η περιορισμένη χρήση γεισίπων και η ιδιαίτερη διαρρύθμιση των παραθύρων.[8]

Ο τρούλος είναι τυπικός Αθηναϊκός με ελαφριές αναλογίες. Η χρωματική ποικιλία εξαιτίας της χρήσης κουφικών τούβλων στην περίπτωση αυτή είναι λιγότερο ορατή συγκριτικά με άλλα μνημεία. Αντιθέτως, δίνεται έμφαση στα λαξευτά σχέδια των λίθων. [8]

Εικ. 48, 49

Αρχιτεκτονικά στοιχεία ναού

© GATE TO GREECE 2009

© GATE TO GREECE 2009

Εικ. 50,51 Εσωτερική άποψη της εκκλησίας της Καπνικαρέας

Όπως παρατηρούμε στην παρακάτω φωτογραφία ο δεύτερος τρούλος που υπάρχει δίπλα στον κύριο, ανήκει στο παρεκκλήσι του Αγίου Βαρνάβα και αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη στο κυρίως κτίριο.[8]

Εικ.52 Όψη της Παναγίας Καπνικαρέας

Εικ.53 Εικόνα της Παναγίας με το Χριστό στην κύρια πύλη της εκκλησίας της Καπνικαρέας

Εικ.54

Ένα από τα παράθυρα της εκκλησίας, το οποίο είναι διακοσμημένο με τον ρυθμό cloisonné.

Εικ.55,56 Ορισμένα επαναχρησιμοποιούμενα τμήματα που πιθανότατα προέρχονται από άλλα κτίρια

Εικ.57 ,58

Ένα από τα παράθυρα της εκκλησίας, με μια αναπαράσταση με ένα δέντρο και κάποια περιστέρια. Πιθανότατα παρεμβάλλεται κάποιο επαναχρησιμοποιημένο υλικό στην κατασκευή αυτή.

3.1.6 Άγιος Ελευθέριος (Παναγία Γοργοεπήκοος)

Ο ναός της Παναγίας Γοργοεπήκοου βρίσκεται δίπλα στη Μητρόπολη Αθηνών στην Πλατεία Μητροπόλεως και συγκεκριμένα στη νότια πλευρά του σημερινού Μητροπολιτικού ναού. Είναι γνωστός και ως “Μικρή Μητρόπολη” και αποτελεί έναν από τους ελάχιστους ναούς που έχουν διατηρήσει την πρωτότυπη μορφή τους.[8]

Είναι ένας Βυζαντινός ναός που χρονολογείται στα τέλη του 12^{ου} αιώνα. Την περίοδο εκείνη (1180-1204) Αρχιεπίσκοπος Αθηνών ήταν ο Μιχαήλ Χωνιάτης. Σύμφωνα όμως με το θρύλο, ο ναός θεμελιώθηκε από την Αυτοκράτειρα Ειρήνη την Αθηναία το 787. Στη συνέχεια κατά την Οθωμανική περίοδο ο ναός αποτελούσε μέρος του Επισκοπικού μεγάρου και ονομαζόταν «καθολικόν» (δηλαδή κύριος ναός). [8]

Εικ.59 Νότια όψη της Παναγίας Γοργοεπήκοου [11]

Από αρχιτεκτονικής πλευράς η εκκλησία είναι σταυροειδής εγγεγραμμένη με νάρθηκα που αποτελείται από τρία μέρη. Το μεσαίο τμήμα του νάρθηκα είναι ψηλότερο από τα υπόλοιπα δύο και κυλινδρικού σχήματος. Τα πολυάριθμα αρχαία, ρωμαϊκά και βυζαντινά ανάγλυφα που έχουν εντοιχισθεί στην εξωτερική τοιχοποιία, προερχόμενα από παλαιότερα μνημεία και οι ωραίες αναλογίες του σχεδίου δίνουν ιδιαίτερη χάρη στο ναό αυτό.[8]

Ο τρούλος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς είναι το πιο χαρακτηριστικό και καλύτερα διατηρημένο παράδειγμα Αθηναϊκού τύπου.[8]

Επίσης ο ναός είναι κατασκευασμένος κατά ένα μεγάλο μέρος από μάρμαρο, δεν έχουν χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό τούβλα ή πέτρες, εκτός του τρούλου. Το κατώτερο τμήμα αποτελείται από μη διακοσμημένα μαρμάρινα κομμάτια, σε αντίθεση με το άνω τμήμα στο οποίο παρατηρούμε 90 Ελληνικά, Ρωμαϊκά, Πρωτοχριστιανικά και Βυζαντινά ανάγλυφα. [8]

Εικ.60 Πρόσοψη του ναού του Αγίου Ελευθερίου

Πλάκες με χαραγμένες σκηνές δημιουργούσαν διάζωμα γύρω από όλες τις πλευρές του ναού.

Ο ναός παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα ποικιλία ανάγλυφων. Μεταξύ των ανάγλυφων αυτών υπάρχουν πλάκες του 9^{ου} και 10^{ου} αιώνα , με σχέδια ανατολίτικης καταγωγής (όπως ζώα, φυτά, απεικονίσεις του δέντρου της ζωής κ.τ.λ.) ή εμπνευσμένα από την παράδοση της περιοχής. Άλλα γλυπτά απεικονίζουν τρόπαια αθλοπαιδιών των Παναθηναϊκών Αγώνων, αλλά και άλλα ρωμαϊκά τρόπαια. [8]

Επιπρόσθετα συναντάμε ανάγλυφα Βυζαντινής καταγωγής με ανατολικά στοιχεία. Έχει διατηρηθεί ακρογείσιο του 4^{ου} , στο οποίο απεικονίζονται εορτασμοί του Αττικού ημερολογίου , συμπεριλαμβανομένης μιας σκηνής στην οποία διακρίνεται ο Ηρακλής με την Ήβη.[8]

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως οι μάστορες προσπάθησαν να εκχριστιανίσουν τα αρχαία γλυπτά προσθέτοντας το σύμβολο του σταυρού σε διαφορετικές σκηνές. [8]

Εικ.61

Νότια όψη της
Παναγίας
Γοργοεπήκοου

Εικ.62

Λεπτομέρεια
διακόσμησης του
ναού του Αγίου
Ελευθερίου στη
νοτιοανατολική
πλευρά της
εκκλησίας που
βρίσκεται προς
την Πλάκα.

*Εικ. 63
Λεπτομέρεια
διακόσμησης
του ναού του
Αγίου
Ελευθερίου
που είναι η
προς το Νότο
γωνία της
εκκλησίας.*

*Εικ. 64 Πρόσοψη του ναού του Αγίου Ελευθερίου
που βλέπει προς το Μοναστηράκι, στο τέλος της Οδού Μητροπόλεως.*

Εικ. 65,66

Λεπτομέρειες του ναού στη δυτική του πόρτα. Παρατηρούμε Βυζαντινά ανάγλυφα με ανατολίτικα στοιχεία που παριστάνουν ζώα και φυτά. Αλλά και το σύμβολο του σταυρού σε διαφορετικές σκηνές.

Εικ. 67
Διακόσμηση
της
ανατολικής
πλευράς
της
εκκλησίας
του Αγίου
Ελευθερίου,
δίπλα στο
Ιερό.

Εικ. 68

Διακόσμηση της ανατολικής πλευράς της εκκλησίας του Αγίου Ελευθερίου, δίπλα στο Ιερό. Διακοσμητικά μοτίβα με θέματα από την άγρια ζωή.

Εικ. 69

Διακόσμηση της νοτιοανατολικής πλευράς της εκκλησίας του Αγίου Ελευθερίου. Διακοσμητικά μοτίβα με θέματα από την άγρια ζωή.

Εικ.70

Πλάκα με σκηνή εορτασμού του Αττικού ημερολογίου.

Εικ.71

Βυζαντινό ανάγλυφο το οποίο παριστάνει τέσσερα λιοντάρια με σώμα ζώου και κεφάλι ανθρώπου τα δύο μεγαλύτερα με φτερά και τα άλλα δύο μικρότερα από πάνω (στη δυτική πλευρά του ναού).

Εικ.72

Ανάγλυφα στη βόρεια πλευρά.

Εικ.73

Το ανάγλυφο αυτό παριστάνει έναν ηλικιωμένο με κάποιους σταυρούς γύρω και προέρχεται από άλλη εποχή.

Είναι ένας Βυζαντινός ναός που χρονολογείται στα τέλη του 12^{ου} αιώνα και γενικά τίποτα από την ιστορία της Γοργοεπηκόου προ της Αλώσεως τίποτα δεν είναι γνωστό. Την περίοδο του 12^{ου} αιώνα (1180-1204) ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών ήταν ο Μιχαήλ Χωνιάτης. Σύμφωνα όμως με το θρύλο, ο ναός θεμελιώθηκε από την Αυτοκράτειρα Ειρήνη την Αθηναία το 787. [8]

Στη συνέχεια κατά την Οθωμανική περίοδο ο ναός αποτελούσε μέρος του Επισκοπικού μεγάρου και ονομαζόταν «καθολικόν» (δηλαδή κύριος ναός).

Το 1841, μετά την ίδρυση του Ελληνικού κράτους, ο ναός χρησιμοποιήθηκε ως Εθνική Βιβλιοθήκη, στεγάζοντας στο εσωτερικό του την πρώτη συλλογή βιβλίων τα οποία δόθηκαν στο Ορφανοτροφείο της Αίγινας.[8]

Το 1863 ο ναός επισκευάστηκε και αργότερα αφιερώθηκε και πάλι στον Άγιο Ελευθέριο. Μετά τη ανέγερση του σημερινού Μητροπολιτικού ναού λειτουργεί ως παρεκκλήσιο. [8]

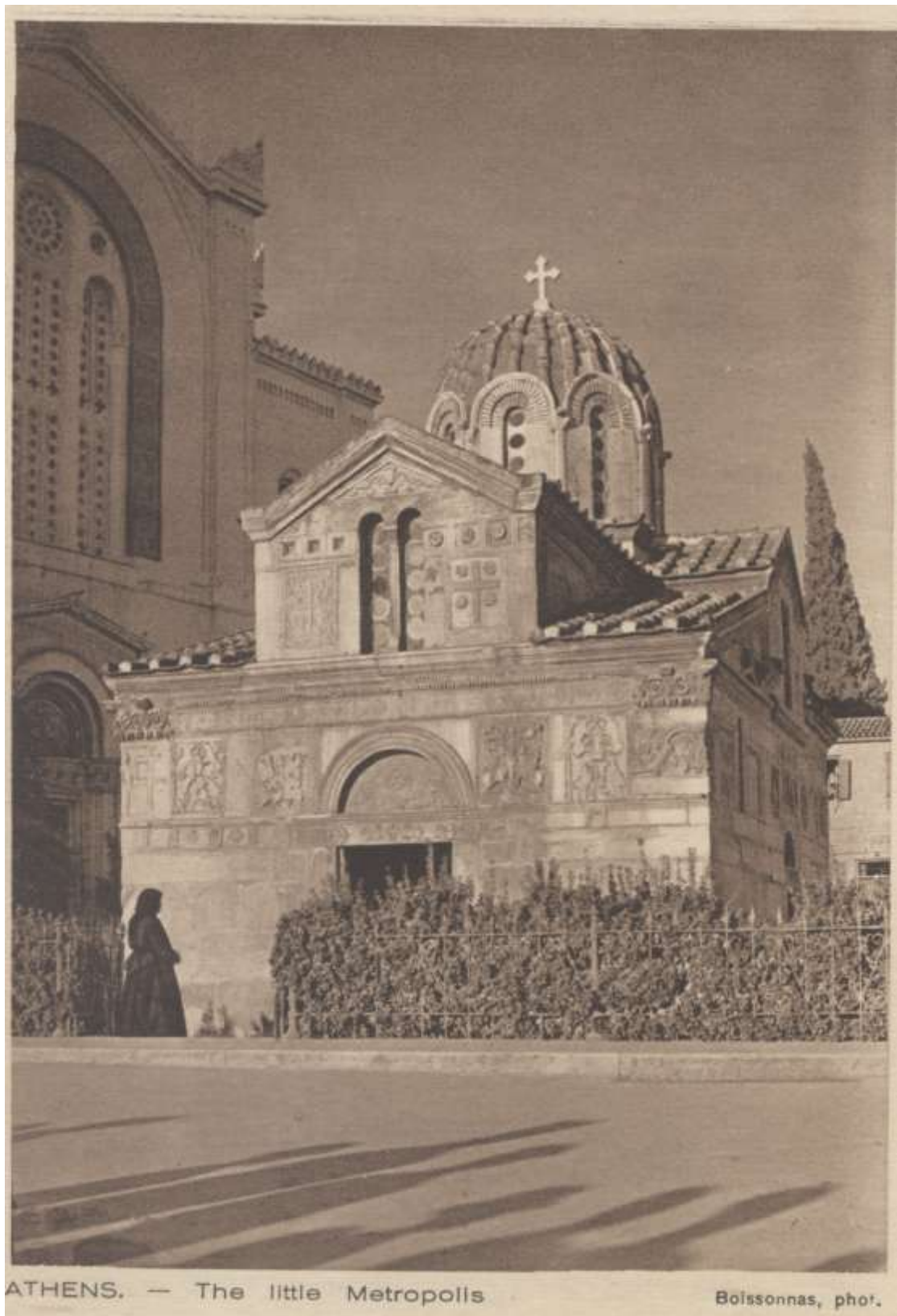
Εικ.74

Πρόσοψη του ναού του Αγίου Ελευθερίου

Εικ. 75,76 Μπροστινή όψη του ναού του Αγίου Ελευθερίου

Εικ.77 Άγιος Ελευθέριος

3.1.7 Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς

Ο ναός του Αγίου Ιωάννη Ραγκαβά βρίσκεται μεταξύ των οδών Πρυτανείου και Επιχάρμου, βορειανατολικά της Ακρόπολης στην περιοχή που είναι γνωστή ως Αναφιώτικα. Χρονολογικά τοποθετείται στο πρώτο μισό του 11^{ου} αιώνα και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα Βυζαντινά μνημεία της Αθήνας. Μετά την κατασκευή του, ο ναός υπέστη σημαντικές διαφοροποιήσεις και προσθήκες.[8]

Σε ότι αφορά την προέλευση του ονόματος Ραγκαβάς, σύμφωνα με γραπτές πηγές ανήκει σε μια σημαντική οικογένεια της Αθήνας και της Κωνσταντινούπολης, της οποίας το πιο γνωστό μέλος ήταν ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Ραγκαβάς ο 1^{ος} (811-813 μ.Χ.). Σχετικά με τη θεμελίωση του ναού δεν διασώζονται γραπτές πηγές. Όμως έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μεσαιωνική Αθήνα, όπου η περιοχή γύρω απ' αυτόν πήρε το όνομα του καθώς και η κοντινή είσοδος του αμυντικού τείχους, η Πύλη του Ραγκαβά.[8]

Αρχικά ο ναός ήταν ιδιωτικός, αλλά τελικά έγινε και έως σήμερα παραμένει έως σήμερα ενοριακός. Οι ειδικοί χρονολογούν το κτίριο στον 11^ο αιώνα (1040-1050 μ.Χ.) λόγω των στυλιστικών χαρακτηριστικών που είναι παρόμοια με αυτά πολυάριθμων εκκλησιών της περιόδου αυτής (π.χ. Καπνικαρέα, Αγία Αικατερίνη). Επίσης ο ναός απέκτησε τη σημερινή του μορφή κατά τις εργασίες συντήρησης του 1979-1980, οι οποίες αποκάλυψαν αρκετά πρωτότυπα στοιχεία, όπως ο τρούλος, η οροφή και η βόρεια πλευρά.[8]

Εικ. 78 Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς

Στη βορειοανατολική πλευρά του ναού είναι ορατή η μεσοβυζαντινή διαρρύθμιση των προσόψεων και των περιθωρίων. Οι μεγάλες κάθετες πλάκες είναι τοποθετημένες παράλληλα στο κάτω μέρος του τοίχου, αλλά χωρίς να σχηματίζουν σταυρό. Η τοιχοποιία ακολουθεί τον τύπο cloisonné, π.χ. έχουν χρησιμοποιηθεί λαξευμένες πέτρες με τέσσερις πλευρές, περιστοιχιζόμενες από τούβλα.[8]

Εικ. 79 Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς

Επιπλέον υπάρχουν ορισμένες διακοσμητικές κουφικές διατάξεις των τούβλων (διακοσμητικά στοιχεία που μιμούνται την αραβική γραφή στην οποία γράφτηκε για πρώτη φορά το Κοράνι στην Κούφα του σημερινού Ιράκ) και έχουν χρησιμοποιηθεί πολυάριθμα αρχαία αρχιτεκτονικά υλικά, γεγονός που αποτελούσε συχνό φαινόμενο εκείνη την εποχή. Ένα ιδιαίτερο διακοσμητικό στοιχείο είναι η διπλή σειρά με γεισίππους γύρω από το εξωτερικό τμήμα του ναού. Ο τρούλος είναι επίσης χαρακτηριστικός της περιόδου. Είναι μικρός, οκταγωνικός και ανήκει στον αθηναϊκό τύπο.[8]

Εικ. 80,81 Λεπτομέρειες του ναού

Εικ. 82 Εκκλησία Αγίου Νικόλαου Ραγκαβά

Εικ.83,84 Καμπαναριό Αγίου Νικόλαου Ραγκαβά

Τέλος ο ναός του Αγίου Νικόλαου είναι τετρακίονος, σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο, παρόμοιος με αυτό των Αγίων Ασωμάτων στο Θησείο και το ναό της Μεταμορφώσεως στη βόρεια πλαγιά της Ακρόπολης. Μεταγενέστερα προστέθηκε το παρεκκλήσι της Αγίας Παρασκευής στη βόρεια πλευρά. Αργότερα, ο ναός γύρω από τον οποίο είχε αρχίσει να αναπτύσσεται η συνοικία των Αναφιώτικων, επεκτάθηκε προς τα δυτικά με την προσθήκη του νάρθηκα και του κωδωνοστασίου, ενώ οι ασίδες στην ανατολική πλευρά πήραν τη μορφή ενοποποιημένου αντερεισματος (αντιστηρίγματος). [8]

Εικ. 85,86

Όψη της εκκλησίας και μία πύλη
Αγίου Νικόλαου Ραγκαβά

Εικ. 87, 88 Όψη του Αγίου Νικόλαου Ραγκαβά

Εικ. 89 Βόρεια πλευρά του ναού του Αγίου Νικολάου του Ραγκαβά του 1ου μισού του 11ου αι. (Φωτογραφία Μ. Μπαμπούση Βυζαντινή Αθήνα, 2004) [10]

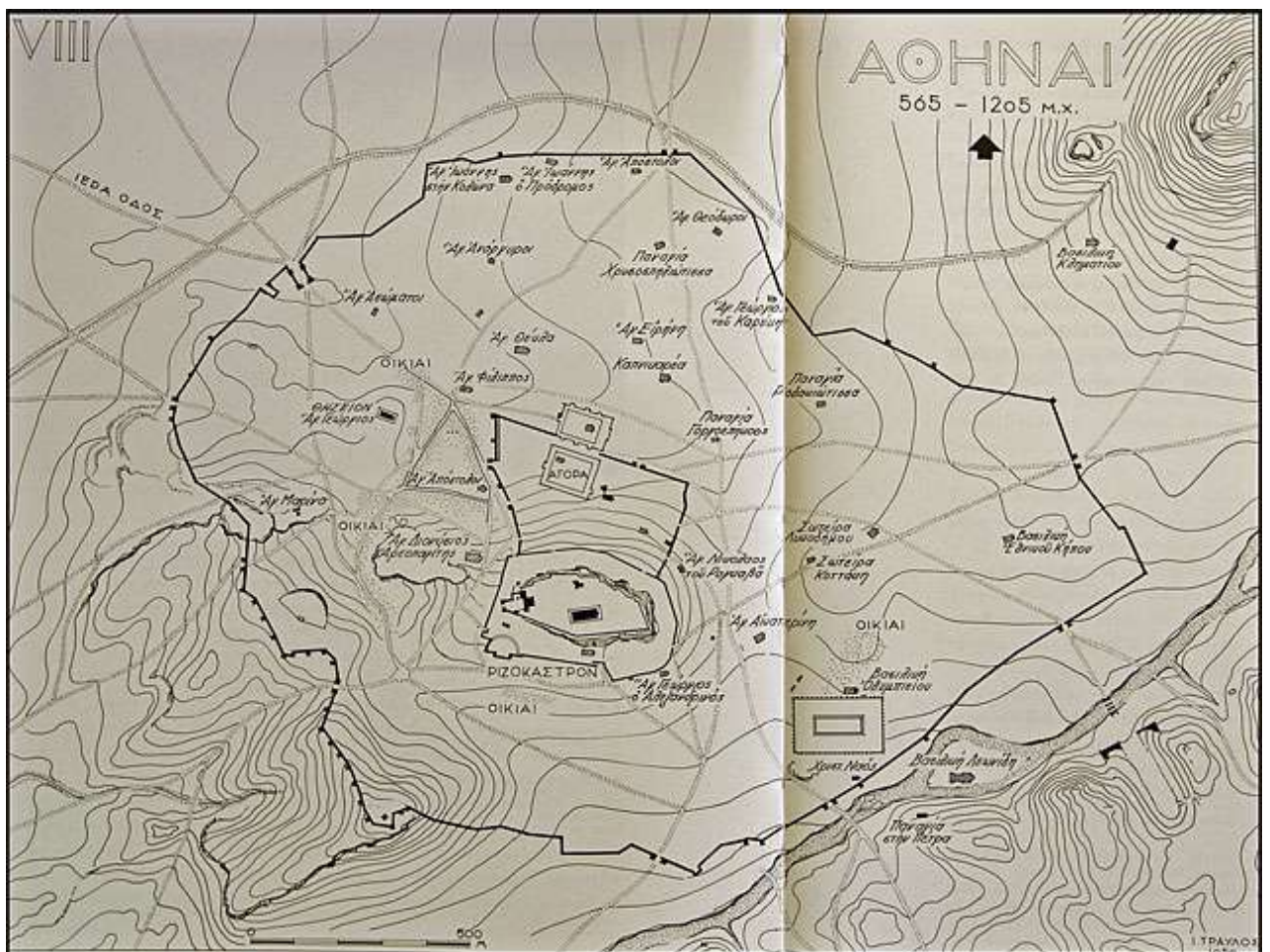

Εικ. 90
 Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς.
 Τετρακίονιος ναός σταυροειδούς
 εγγεγραμμένου τύπου με τρούλο,
 ανεγέρθηκε από τη βυζαντινή
 οικογένεια Ραγκαβά το πρώτο
 μισό του 11ου αι. Βρίσκεται στη
 σημερινή οδό Στράβωνος. Τον
 19ο αι. προστέθηκε η δυτική
 επέκταση του ναού που αλλοίωσε
 σημαντικά τη μορφή του
 μνημείου.[10]

3.2 Το Βυζάντιο και τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής εποχής

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία , που σε μια πρώιμη περίοδο ακμής εκτεινόταν από την Εγγύς Ανατολή έως το Γιβραλτάρ, υπήρξε ένα πολυεθνικό κράτος με κρατική οργάνωση βασισμένη στη ρωμαϊκή κληρονομιά, με παιδεία και πολιτισμό θεμελιωμένα στην αρχαιοελληνική παράδοση και με κυρίαρχη θρησκεία το Χριστιανισμό. [9]

Παρακάτω δίνεται ένα σχέδιο με τα όρια της Αθήνας όπου σημειώνονται οι Εκκλησίες που χρονολογούνται μεταξύ 10^{ου} και 12^{ου} αιώνα. Όπως παρατηρείται στο χάρτη περιλαμβάνονται όλες οι εκκλησίες που μελετήθηκαν προηγουμένως εκτός από τον Άγιο Ιωάννη το Θεολόγο που όπως προαναφέρθηκε χρονολογείται τον 11^ο αιώνα.[7]

Εικ.78

Σχέδιο των Αθηνών κατά την περίοδο από τον Ιουστινιανό μέχρι την κατάληψη της πόλεως από τους Φράγκους. [7]

Η βυζαντινή περίοδος χωρίζεται σε τέσσερις επιμέρους περιόδους: την παλαιοχριστιανική, την μεσοβυζαντινή, την υστεροβυζαντινή και την μεταβυζαντινή. Η επιμέρους εποχή στην οποία επικεντρώνεται η μελέτη είναι η μεσοβυζαντινή, στην οποία τοποθετούνται χρονολογικά οι εκκλησίες ενδιαφέροντος (10^{ος}-12^{ος} αιώνας). Την εποχή αυτή κυβέρνησαν οι αυτοκρατορικές δυναστείες των Μακεδόνων και των Κομνηνών σημειώθηκε πνευματική και καλλιτεχνική άνθηση, κτίστηκαν νέες εκκλησίες και επισκευάστηκαν ήδη υπάρχουσες στην Αθήνα. Χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής είναι οι παραστάσεις ζώων, οι ανάγλυφες μαρμάρινες εικόνες αγίων προσώπων και τα νομίσματα που κρύβονταν από τους βυζαντινούς για λόγους αποταμίευσης. [9]

3.2.1 Παλαιοχριστιανική περίοδος

Η Παλαιοχριστιανική περίοδος (ή αλλιώς Πρωτοβυζαντινή) (4^{ος} – 7^{ος} αιώνας) αρχίζει με την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης από το Μ. Κωνσταντίνο το 330 και με τη μεταφορά σε αυτή από τη Ρώμη της έδρας της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Αυτή η μετατόπιση του κέντρου βάρους στην Ανατολή, καθώς και η θέσπιση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας του κράτους, άλλαξαν το πρόσωπο της αυτοκρατορίας κάνοντας έντονο το θρησκευτικό χαρακτήρα του. Η αλλαγή αυτή έγινε σταδιακά, ενώ η συνέχεια και η επιβίωση στοιχείων της προηγούμενης περιόδου σε όλους τους τομείς διαπέρασε τη ζωή της αυτοκρατορίας. [9]

Η υποστήριξη του Χριστιανισμού από το Μ. Κωνσταντίνο (324-337) και η αναγνώριση του από το Μ. Θεοδόσιο (379-395) ως επίσημης θρησκείας του κράτους ενίσχυσαν τον ρόλο της Εκκλησίας. Κατά συνέπεια προέκυψε η ανάγκη για τη δημιουργία ενός λατρευτικού χώρου αντάξιου της νέας κατάστασης. Ο κυρίαρχος τύπος Παλαιοχριστιανικού ναού ήταν η **βασιλική**: ορθογώνιο κτίριο με κιονοστοιχίες που το χωρίζουν σε κλίτη, με κόγχη στην ανατολική πλευρά, στεγασμένο με ξύλινη στέγη. [9]

Τα θωράκια έφραζαν τα κενά ανάμεσα στους κίονες χωρίζοντας έτσι το κεντρικό κλίτος από τους πλάγιους χώρους. Επίσης σε συνδυασμό με πεσσίσκους σχημάτιζαν ένα φράγμα, το τέμπλο, που χώριζε το ιερό βήμα από τον υπόλοιπο ναό. Το φράγμα την εποχή αυτή ήταν χαμηλό και δεν θυμίζει καθόλου το μεσοβυζαντινό, ψηλό τέμπλο. [9]

Η ζωή και η όψη των πόλεων δεν παρουσιάζουν αρχικά μεγάλες αλλαγές σε σχέση με τη ρωμαϊκή περίοδο. Με την εδραίωση του Χριστιανισμού, όμως, η ανέγερση των ναών και των κτιρίων γύρω από αυτούς δημιούργησε μεγάλα συγκροτήματα που άλλαξαν τη ρυμοτομία και την όψη των πόλεων, ενώ συγκέντρωναν πέρα από τις θρησκευτικές και διάφορες διοικητικές και κοινωνικές δραστηριότητες. [9]

Πολύχρωμα ψηφιδωτά δάπεδα με διακοσμητικές ή άλλες παραστάσεις, όπως προσωποποιήσεις των μηνών, των ανέμων και των ζωδίων, αλλά και ζωγραφισμένοι τοίχοι διαμόρφωναν το περιβάλλον στο αστικό παλαιοχριστιανικό σπίτι. [9]

Οι αμφορείς χρησιμοποιούνταν στο εμπόριο για τη μεταφορά διαφόρων προϊόντων, όπως λάδι, κρασί ή σιτηρά, αλλά και στα σπίτια ως αποθηκευτικά αγγεία. [9]

3.2.2 Μεσοβυζαντινή περίοδος

Η Μεσοβυζαντινή περίοδος (8^{ος} – 12^{ος} αιώνας) χαρακτηρίζεται από ποικίλες αλλαγές. Το δυτικό τμήμα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας χάθηκε οριστικά κι έτσι το κράτος απέκτησε μεγάλη ομοιογένεια. Οι μεγάλες παλαιοχριστιανικές πόλεις συρρικνώθηκαν σταδιακά ή εγκαταλείφθηκαν, λόγω της οικονομικής κρίσης που οφειλόταν σε εχθρικές επιδρομές, επιδημίες και σεισμούς. Κατ' επέκταση στη θέση τους εμφανίστηκαν οι πόλεις – κάστρα. Η Εκκλησία πέρασε μεγάλη κρίση κατά τον 8^ο και 9^ο αιώνα με το διωγμό των εικόνων, την αντιμοναχική πολιτική των αυτοκρατόρων και τα νομοθετικά μέτρα σε βάρος εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας. Μετά το τέλος της κρίσης, ωστόσο, παρατηρείται άνθηση του μοναχισμού. [9]

Η εικονομαχική έριδα, ο διωγμός δηλαδή των εικόνων, που συντάραξε την αυτοκρατορία επί δύο αιώνες (8^{ος} – 9^{ος} αιώνας), είχε τόσο κοινωνικές όσο και πολιτικές προεκτάσεις. Η εποχή που ακολούθησε (10^{ος} – 12^{ος} αιώνας) κατά την οποία κυβερνούν οι αυτοκρατορικές δυναστείες των Μακεδόνων και των Κομνηνών χαρακτηρίζεται από πνευματική και καλλιτεχνική ακμή, της οποίας η έντονη ακτινοβολία έχει καθοριστική πολιτιστική και πολιτική επίδραση στον τότε γνωστό κόσμο και ιδιαίτερα στους βαλκανικούς λαούς. [9]

Οι παραστάσεις φανταστικών και πραγματικών ζώων είναι πολύ συνηθισμένο θέμα της διακόσμησης των μαρμαρίνων θωρακίων της μεσοβυζαντινής εποχής. Εικονίζονται καταλαμβάνοντας όλη την επιφάνεια, είτε σε ζευγάρια, το ένα απέναντι από το άλλο, είτε σε σκηνές όπου θηρία ή αρπακτικά πουλιά κατασπαράζουν άλλα ζώα. [9]

Χαρακτηριστικό δημιούργημα της μεσοβυζαντινής εποχής μετά την εικονομαχία είναι οι ανάγλυφες μαρμαρίνες εικόνες αγίων προσώπων που απηχούν κλασικές επιδράσεις. [9]

Σε περιόδους πολιτικής ή οικονομικής αστάθειας, εχθρικών επιδρομών ή απλώς για λόγους αποταμίευσης, οι βυζαντινοί έκρυβαν νομίσματα συγκεντρωμένα σε πουγκιά ή κουμπάρδες. Τα νομίσματα αυτά αποτελούν τους λεγόμενους «θησαυρούς» που έχουν ιδιαίτερο ιστορικό και νομισματικό ενδιαφέρον. [9]

3.2.3 Υστεροβυζαντινή περίοδος

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης στα 1204 από τους Λατίνους της Δ΄ Σταυροφορίας και η οριστική άλωση της από τους Τούρκους το 1453 ορίζουν την τελευταία περίοδο της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Παρόλο που ήταν μια δύσκολη εποχή και η αυτοκρατορία έδινε αγώνα επιβίωσης με τα οικονομικά της σε κακή κατάσταση, με εμφύλιους πολέμους και με σταδιακή συρρίκνωση της εδαφικής της έκτασης, η καλλιτεχνική και πνευματική δραστηριότητα γνώρισαν νέα άνθηση. [9]

3.2.4 Μεταβυζαντινή περίοδος

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 από τους Οθωμανούς Τούρκους έβαλε τέλος στη ζωή της βυζαντινής αυτοκρατορίας ως κρατικής οντότητας. Ωστόσο αυτή η βίαιη τομή ήταν η αρχή για ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία του ελλαδικού χώρου που χαρακτηρίζεται από την επιβίωση της βυζαντινής κληρονομιάς στους υπόδουλους Έλληνες. [9]

3.3 Η Αθήνα στη Βυζαντινή εποχή

Κατά τον 11^ο και το 12^ο αιώνα οι πηγές των πληροφοριών για τη Αθήνα είναι πολύ πενιχρές έως το 1182 που έρχεται στην πόλη ως μητροπολίτης ο Μιχαήλ Χωνιάτης, ο οποίος χαρακτηρίζεται για την αξιοπιστία του και την αδιαφορία του για την τέχνη και την αρχιτεκτονική της εποχής του. Η πρόθεση του να δείχνει ότι χειρίζεται την αρχαία γλώσσα και την αρχαία γραμματεία συνδυάστηκε με την τάση του να γράφει επιστολές, δεκάδες από τις οποίες παρέχουν πληροφορίες για πρόσωπα και πράγματα της εποχής του.[6]

Από τον 11^ο ως το τελευταίο τέταρτο του 12^{ου} αιώνα δεν φαίνεται να άλλαξαν αρκετά πράγματα στην Αθήνα. Οι οικισμοί, που σταδιακά αναπτύχθηκαν έξω από το Υστερορωμαϊκό τείχος από τον 11^ο αιώνα, είναι σε πλήρη ακμή με κατοικίες και εργαστήρια έως το τέλος της περιόδου. Τουλάχιστον οκτώ εκκλησίες των Αθηνών μπορούν να χρονολογηθούν στον 12^ο αιώνα μια από τις οποίες, η Παναγία Γοργοεπήκοος, φαίνεται ότι ανήκει στο τελευταίο τέταρτο του.[6]

Επίσης κατά το τελευταίο διάστημα έπαψαν οι οχυρώσεις να συντηρούνται και να προσφέρουν αποτελεσματική άμυνα, εκτός της Ακροπόλεως, όπως ισχυριζόταν ο Μ. Χωνιάτης και αποδείχθηκε κατά την επίθεση του Λέοντος Σγουρού.[6]

Η μεγάλη έκταση της πόλεως αποτελεί ένδειξη ότι σημειώθηκε δημογραφική ανάπτυξη. Ο Μ. Χωνιάτης στο Υπομνηστικό του περιγράφει την απότομη μείωση του πληθυσμού στις μέρες του και την αποδίδει στις μεγάλες φορολογικές επιβαρύνσεις, ειδικότερα των Αθηναίων. Πάντως η μείωση αυτή δεν τεκμηριώνεται από τα ανασκαφικά δεδομένα ή δεν μπορεί να τεκμηριωθεί.[6]

Παρά τις διαμαρτυρίες του Χωνιάτη και παρά την διαπιστωμένη κακοδιοίκηση των επαρχιών, είναι σήμερα παραδεκτό ότι ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου στην Ελλάδα υπήρχε σχετική ευημερία. Αυτό επιβεβαιώνεται από την κατακόρυφη άνοδο της νομισματικής κυκλοφορίας, που τεκμηριώθηκε στις ανασκαφές της Αγοράς και σημαίνει όχι μόνο κίνηση του εμπορίου αλλά και εκχρηματισμό της οικονομίας. Μάλιστα θεωρήθηκε πιθανό ότι λειτουργούσε στην Αθήνα νομισματοκοπείο επί του Μανουήλ του Α' (1143-1180).[6]

Επιπλέον σε ότι αφορά την δευτερογενή παραγωγή (εμπόριο, βιοτεχνίες) ήταν πολύ μικρότερη σε σχέση με την παραγωγή της Κορίνθου, της Χαλκίδας και των Θηβών. Βεβαίως τα βάση της οικονομίας αποτελούσε η πρωτογενής παραγωγή. [6]

Η ανέγερση εκκλησιών στην πόλη και στην περιφέρεια κατά το 12^ο αιώνα είναι ακόμα μια ένδειξη οικονομικής άνεσης. Μια πραγματικά μεγάλη επένδυση χρημάτων, στο όριο των δύο αιώνων, ήταν η ανέγερση της μονής Δαφνίου, της οποίας οι κτήτορες παραμένουν άγνωστοι, εύλογο όμως είναι να δεχθούμε ότι ήταν Αθηναίοι. Το μέγεθος της μονής, που περιελάμβανε οχύρωση και πολυτέλεια κατασκευής και διακόσμου του καθολικού μαρτυρούν πρωτοφανείς δαπάνες για ένα επαρχιακό μνημείο.[6]

Αυτό που χαρακτηρίζει ιδιαιτέρως την τελευταία εικοσαετία του 12^{ου} αιώνα είναι η διάσταση μεταξύ του κράτους της Κωνσταντινούπολης και των επαρχιών. Είναι φανερό ότι έχει δημιουργηθεί μια πολιτική ιδεολογία κατά του καταναλωτικού κατεστημένου της πρωτεύουσας, το οποίο συνεχώς και περισσότερο παραμελούσε τις επαρχίες. Ο Μ. Χωνιάτης εκφράζει ακριβώς την πεποίθηση ότι όλη η επικράτεια εφοδιάζει με καταναλωτικά αγαθά την Πόλη, ενώ μοναδική φροντίδα του κράτους είναι η συλλογή των φόρων. Η πρωτεύουσα δεν παύει να είναι η πολιτιστική και η θρησκευτική εστία των Ελλήνων, αλλά έχει διαπιστωθεί αντιπαλότητα με την επαρχία και πολιτιστικές διαφοροποιήσεις. [6]

Γενικά εμποδιζόταν η είσοδος πολιτικών αρχόντων στην Αθήνα με αυτοκρατορικό διάταγμα, γινόταν όμως με την πρόφαση της προσκυνήσεως της Θεοτόκου στον Παρθενώνα και ήταν ο εφιάλης των Αθηναίων, λόγω των εξόδων που ήταν υποχρεωμένοι να υποστούν. Οι τοπικές εξουσίες είχαν πρακτικά περάσει στον μητροπολίτη, ο οποίος έμενε στην Ακρόπολη και είχε αρμοδιότητες ακόμη και για την άμυνα. Στην Αθήνα δεν υπάρχει το φαινόμενο των ισχυρών αρχόντων που πήραν πρωτοβουλίες, εξελίχθηκαν σε αυτόνομους και δεν δέχονταν τους κρατικούς αξιωματούχους, όπως στην Λακεδαιμονία, στο Άργος και στην Μονεμβασιά. Οι κεντρόφυγες τάσεις είναι περιορισμένες. Ο Μ. Χωνιάτης απηύθυνε κολακευτικές προσφωνήσεις προς τους ισχυρούς που ήλθαν στην Αθήνα, δεν παρέλειπε όμως να γράφει για τις αδικίες, τον παράνομο πλουτισμό και τις αυθαιρεσίες τους.[6]

Η κακή κατάσταση της πόλεως που περιγράφει ο Μ. Χωνιάτης μερικοί απέδωσαν στην κατάληψη από του Νορμανδούς και άλλοι στην κατάληψη από τους Σαρακηνούς. Όμως και οι δύο υποθέσεις αποκλείονται. Επίσης υπάρχουν αμφιβολίες για το υπήρξε λοιμός στην Αθήνα το 1172. Δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της αποδιοργάνωσης του κράτους στο κτισμένο περιβάλλον. Η παραμέληση και η ερείπωση των οχυρώσεων είναι γνωστή μόνο από τον Χωνιάτη και όχι από το ίδιο το κατεστραμμένο τείχος. Η μόνη πληροφορία που προκύπτει από τις ανασκαφές είναι η εκτεταμένη καταστροφή από πυρκαγιά στο τέλος περίπου του 12^{ου} αιώνα, η οποία ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της επιδρομής του Λέοντος Σγουρού.[6]

Στο τέλος της μεσοβυζαντινής περιόδου μοναδική σε σταθερότητα παραμένει η οργάνωση της Εκκλησίας. Όπως και κατά τη διάρκεια του 11^{ου} αιώνα η Μητρόπολη των Αθηνών περιλαμβάνει τις ήδη γνωστές επισκοπές. Τα ζητήματα της εκκλησιαστικής οργάνωσης και τάξεως της μητροπόλεως των Αθηνών έχουν απασχολήσει πολύ την έρευνα.[6]

Επιπρόσθετα η μητρόπολη των Αθηνών είχε εισοδήματα από ιδιοκτησίες γης, είχε ιδιοκτησίες εντός της πόλεως των Θηβών και πιθανολογείται ότι υπήρχε φορολογία των συστημάτων, δηλαδή των εργαστηρίων υπέρ της μητροπόλεως. Ο μητροπολίτης των Αθηνών συμμετείχε στη Σύνοδο, έπαιζε ρόλο στην

διαδικασία απονομής αξιωμάτων και ειδικότερα ο Μ. Χωνιάτης μετέβαινε στην Πόλη για να συμμετάσχει σε επίσημες εορτές.[6]

Όλα τα παραπάνω σχετίζονται με τη σημασία της μητροπόλεως των Αθηνών, αλλά και με το θέμα της χορηγίας και των εκκλησιαστικών έργων. Κατά την εξέταση του μεσαιωνικού Παρθενώνος δόθηκαν κάποιες περιορισμένες αναφορές σχετικά με τα έργα που πραγματοποιήθηκαν στον Μεγάλο Ναό από τον Νικόλαο Αγιοθεοδωρίτη και τον Μιχαήλ Χωνιάτη. Επομένως οι μητροπολίτες των Αθηνών θεωρούνται οι μόνοι γνωστοί πιθανοί χορηγοί αρχιτεκτονικών έργων κατά το 12^ο αιώνα. [6]

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

4.1 Συγκέντρωση πληροφοριών χώρου αναφοράς

Κατά τη μηδενική φάση δημιουργούνται οι διάφορες κατηγορίες βάσεων δεδομένων, οι οποίες στη συνέχεια θα χρησιμοποιηθούν για την κατάταξη των διαφορετικών τύπων συλλεγόμενων στοιχείων.

Πιο συγκεκριμένα στις βάσεις δεδομένων θα τοποθετηθούν τα στοιχεία που προκύπτουν από:

- Την προκαταρκτική ανάλυση
- Την περιγραφική έρευνα
- Την αντιληπτική έρευνα
- Την φωτογραφική έρευνα
- Το ερωτηματολόγιο, το οποίο μοιράζεται στους κατοίκους, χρήστες και επισκέπτες της περιοχής μελέτης

Έτσι αυτό το σύνολο στοιχείων χρησιμοποιείται για την κατασκευή ενός πλέγματος, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί σε όλα τα επόμενα στάδια εφαρμογής της μεθόδου. Έπειτα λαμβάνονται αποφάσεις αναφορικά με τις κατηγορίες στοιχείων που θα αναλυθούν και τις παραμέτρους μέτρησης που θα χρησιμοποιηθούν.

Παράλληλα είναι απαραίτητο για την επιλεγμένη περίοδο αναφοράς, λαμβάνοντας υπόψη τις συνεχείς μεταβολές στον οικιστικό ιστό, να επιλεχθούν οι καταλληλότερες ώρες της ημέρας και οι περίοδοι του χρόνου που είναι καλύτεροι για έρευνα.

Πιο συγκεκριμένα, μελετώντας την περιοχή της Πλάκας στην μηδενική φάση αρχικά συλλέχθηκαν διάφοροι χάρτες της περιοχής με κύρια πηγή το διαδίκτυο. Στους χάρτες αυτούς επισημάνθηκε η θέση των εκκλησιών στις οποίες θα επικεντρωθεί η μελέτη. Οι χάρτες που βρέθηκαν προέρχονται τόσο από τη Βυζαντινή περίοδο όσο και από την σύγχρονη εποχή. Οπότε παρατηρώντας τους και συγκρίνοντας τους διαμορφώθηκε μια πρώτη οπτική αντίληψη του χώρου και εντοπίστηκαν οι διαφοροποιήσεις που έχουν λάβει χώρα με την πάροδο των ετών.

Ακολουθούν ορισμένοι χάρτες ως προϊόν της αρχικής αναζήτησης:

<p>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ</p>	<p>Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011</p>	
<p>ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ</p>	<p>ΑΡ. ΧΑΡΤΗ 2</p>	<p>Χάρτης της περιοχής της Πλάκας στον οποίο φαίνεται η θέση των Βυζαντινών εκκλησιών την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.</p>

<p>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ</p>	<p>Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011</p>	
<p>ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ</p>	<p>ΑΡ. ΧΑΡΤΗ 3</p>	<p>Εικόνα της Αθήνας την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας</p>

<p>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ</p>	<p>Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011</p>	
<p>ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ</p>	<p>ΑΡ. ΧΑΡΤΗ 4</p>	<p>Χάρτης της Πλάκας της σημερινής εποχής από το GoogleEarth</p>

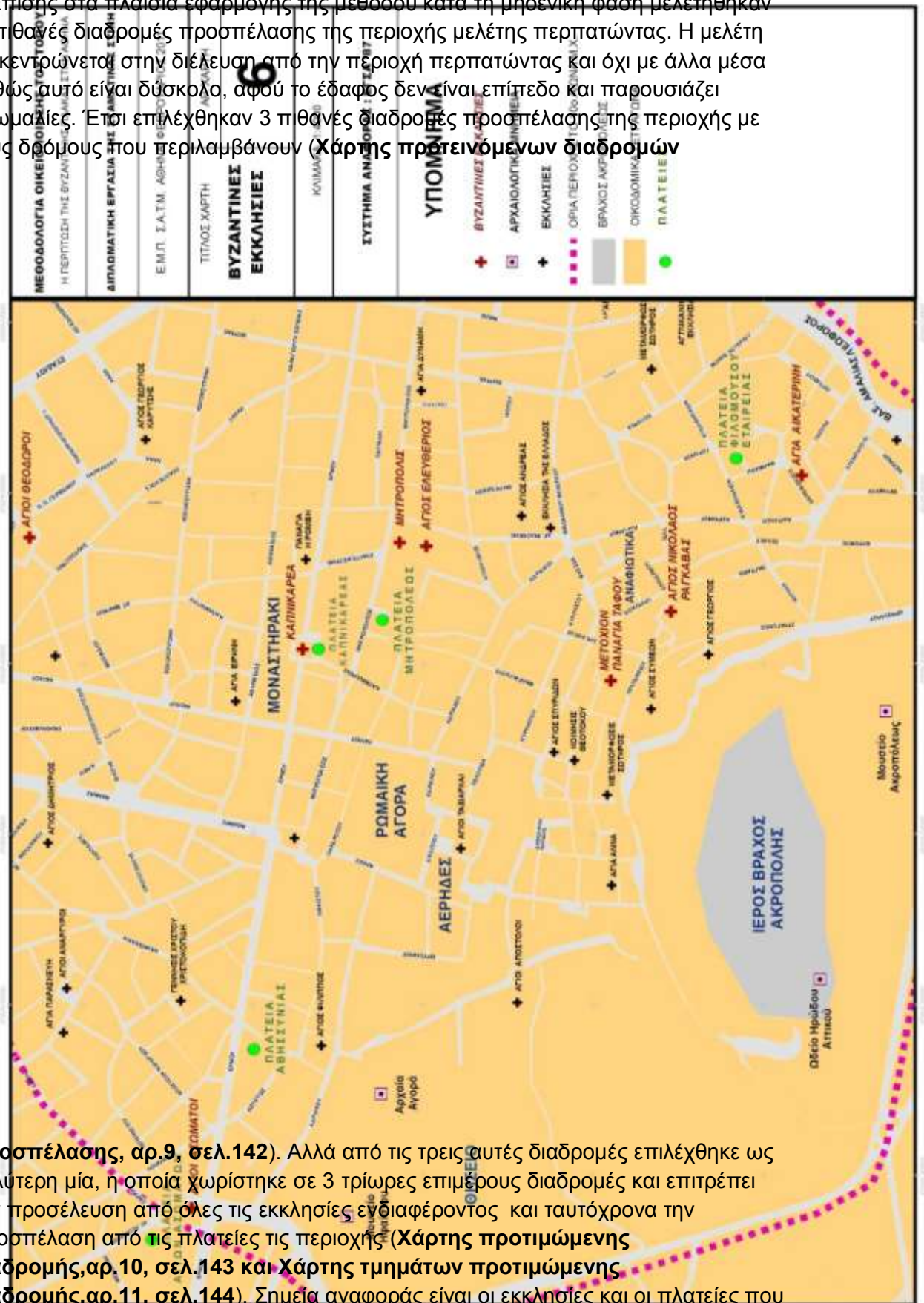
Οι εκκλησίες, στην περιοχή της Πλάκας, που επιλέχθηκαν και στις οποίες επικεντρώνεται η μελέτη είναι οι εξής:

(Χάρτης Βυζαντινών Εκκλησιών, ΑΡΙΘΜΟΣ 6, σελ. 70):

- Αγία Αικατερίνη
- Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος
- Άγιος Ελευθέριος (Παναγία Γοργοεπήκοος)
- Καπνικαρέα
- Άγιοι Ασώματοι
- Άγιοι Θεόδωροι
- Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς

Οι εκκλησίες αυτές είναι βυζαντινές και τοποθετούνται χρονολογικά στο χρονικό διάστημα του 10^{ου} -12^{ου} αιώνα. Αποτελούν χαρακτηριστικά βυζαντινά μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αθήνας.

Επίσης στα πλαίσια εφαρμογής της μεθόδου κατά τη μηδενική φάση μελετήθηκαν οι πιθανές διαφορές προσπέλασης της περιοχής μελέτης περπατώντας. Η μελέτη επικεντρώνεται στην διέλευση από την περιοχή περπατώντας και όχι με άλλα μέσα καθώς αυτό είναι δύσκολο, αφού το έδαφος δεν είναι επίπεδο και παρουσιάζει ανωμαλίες. Έτσι επιλέχθηκαν 3 πιθανές διαδρομές προσπέλασης της περιοχής με τους δρόμους που περιλαμβάνουν **Χάρτης προτεινόμενων διαδρομών**

προσπέλασης, αρ.9, σελ.142). Αλλά από τις τρεις αυτές διαδρομές επιλέχθηκε ως καλύτερη μία, η οποία χωρίστηκε σε 3 τριώρες επιμέρους διαδρομές και επιτρέπει την προσέλευση από όλες τις εκκλησίες ενδιαφέροντος και ταυτόχρονα την προσπέλαση από τις πλατείες τις περιοχής (Χάρτης προτιμώμενης διαδρομής, αρ.10, σελ.143 και Χάρτης τμημάτων προτιμώμενης διαδρομής, αρ.11, σελ.144). Σημεία αναφοράς είναι οι εκκλησίες και οι πλατείες που συναντάμε.

Διαδρομές προσπέλασης της περιοχής της Πλάκας

1^η διαδρομή (προτεινόμενη)

Σημείο έναρξης διαδρομής: Μουσείο Ακροπόλεως

1^η επιμέρους διαδρομή

Χατζηχρήστου

Διονυσίου Αρεοπαγίτου (πεζόδρομος)

Φρυνίχου

Λυσικράτους (Πλατεία Λυσικράτους)

Ανδριανού (Αγία Αικατερίνη)

Πλατεία Φιλόμουσου Εταιρείας

Θέσπιδος

Στράτωνος (Άγιος Ιωάννης Θεολόγος, μετόχι του Παναγίου Τάφου)

Περιοχή Αναφιώτικα (Άγιοι Ανάργυροι)

Μνησικλέους

Λυσίου

Φλέσσα

Θουκιδίδου

Απόλλωνος

Βενιζέλου

Μητρόπολη

Άγιος Ελευθέριος

2^η επιμέρους διαδρομή

Μητροπόλεως

Καπνικαρέας (Καπνικαρέα)

Ερμού

Πλατεία Αγίων Ασωμάτων (Άγιοι Ασώματοι)

3^η επιμέρους διαδρομή

Ερμού

Ευαγγελιστριάς

Αγίου Μάρκου

Βύσσης Χρυσοσπηλιωτίσσης

Ευριπίδου (Άγιοι Θεόδωροι)

Πέρασ διαδρομής : Άγιοι Θεόδωροι

.....

2^η διαδρομή (εναλλακτική)

Σημείο έναρξης διαδρομής: Διονυσίου Αρεοπαγίτου

Θρασύλλου

Στράτωνος

Πρυτανείου

Ερεχθέως

Κυρρήστου

Φλέσσα

Αγίας Φιλοθέης
Μητροπόλεως
Αρεως
Ερμού

Πέρασ διαδρομής: Αθηνάς

.....

3^η διαδρομή (εναλλακτική)

Σημείο έναρξης διαδρομής: Διονυσίου Αρεοπαγίτου

Βύρωνος
Σέλλεϋ
Τριπόδων
Φλέσσα
Νικόδημου Ναυάρχου
Θουκιδίδου
Μητροπόλεως
Ευαγγελιστριάς
Ερμού
Καλαμιώτου

Πέρασ διαδρομής: Αγίου Μάρκου

Από τις διαδρομές που περιγράψαμε παραπάνω επιλέξαμε ως προτιμότερη την 1^η εναλλακτική διαδρομή η οποία ξεκινάει από το Μουσείο της Ακρόπολης στην Διονυσίου Αρεοπαγίτου, στη συνέχεια συναντά την Αγία Αικατερίνη, την Πλατεία Λυσικράτους και την Πλατεία Φιλόμουσου Εταιρείας, περνά από τον Άγιο Ιωάννη Θεολόγο και τους Αγίους Αναργύρους, συνεχίζει μέχρι να φτάσει στην Μητρόπολη και τον Άγιο Ελευθέριο και διασχίζοντας την Ερμού συναντά την Καπνικαρέα και καταλήγει στην Πλατεία Αγίων Ασωμάτων όπου είναι η εκκλησία των Αγίων Ασωμάτων. Συνεχίζοντας από την Ερμού ανεβαίνει την ευαγγελιστριάς και καταλήγει στην Ευριπίδου που βρίσκεται η εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων. **(Χάρτης προτιμώμενης διαδρομής, αρ.10, σελ.143).**

Όμως η διαδρομή αυτή είναι πολύ μεγάλη για να τη διασχίσει κάποιος περπατώντας. Για το λόγο αυτό χωρίστηκε σε τρεις επιμέρους τρίωρες διαδρομές αυτές που αναγράφονται παραπάνω. Επίσης οι τρεις αυτές διαδρομές αποφασίστηκε να χωριστούν σε στάσεις ανά 100-120 μέτρα γιατί κάθε άνθρωπος χρειάζεται να ξεκουράζεται ανά 100-120 μέτρα ώστε να μπορεί να συνεχίσει τη διαδρομή και να έχει ευχάριστη διάθεση. Η απόσταση των 100-120 μέτρων διαρκεί περίπου 10-15 λεπτά για να τη διανύσει κανείς περπατώντας. **(Χάρτης Στάσεων ανά 100-125 μέτρα, αρ.12, σελ.145).**

Όμως προτιμότερο είναι οι στάσεις αυτές να γίνονται σε διασταυρώσεις οδών, στις Εκκλησίες μελέτης ή σε πλατείες έτσι ώστε ο περίπατος να συνδυάζεται με αναψυχή, ενημέρωση και απόκτηση γνώσεων για τα υπάρχοντα μνημεία. Για το λόγο αυτό οι αρχικές στάσεις που είχαμε ορίσει μετατοπίζονται σε κοντινές θέσεις που θεωρούνται καλύτερες για στάση.

Σε ότι αφορά τις διάρκειες της διαδρομής, η συνολική διαδρομή διαρκεί περίπου 9 ώρες, οι επιμέρους διαδρομές περίπου 3 ώρες και οι αποστάσεις των 100-120 μέτρων περίπου 10-15 λεπτά.

Έπειτα μετρήσαμε με το πρόγραμμα GoogleEarth τις αποστάσεις μεταξύ των πλατειών που συναντάμε κατά μήκος της προτιμώμενης διαδρομής και σημειώσαμε τις ενδεδειγμένες θέσεις (στάσεις) κοντά στις Βυζαντινές Εκκλησίες.

Αποστάσεις σε μέτρα από πλατεία σε πλατεία

- Από το σημείο έναρξης της διαδρομής που ορίσαμε να είναι το Μουσείο της Ακρόπολης έως την Πλατεία Φιλόμουσου Εταιρείας : 380 m
- Από την Πλατεία Φιλόμουσου Εταιρείας έως την Πλατεία Αβησσυνίας: 1400 m
- Από την Πλατεία Αβησσυνίας έως την Πλατεία Αγίων Ασωμάτων: 240m
- Από την Πλατεία Αγίων Ασωμάτων έως την Πλατεία Ηρώων: 425m

Οπότε έχοντας συλλέξει τα απαραίτητα στοιχεία και έχοντας λάβει τις ανάλογες αποφάσεις γίνεται η 1^η επίσκεψη στην περιοχή μελέτης.

4.2 Προκαταρκτική ανάλυση

Η πρώτη φάση εφαρμογής της μεθοδολογίας αφιερώνεται σε μια προκαταρκτική ανάλυση, η οποία πραγματοποιείται πριν από την 1^η επίσκεψη στην περιοχή μελέτης. Έτσι μόλις επιλεγθεί η περιοχή που θα ερευνηθεί, συγκεντρώνονται οι ιδέες σχετικά με την περιοχή μελέτης χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε εργαλείο ή μέσο έκφρασης είναι επιθυμητό. Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει πληροφορίες οι οποίες μπορεί να προέρχονται από την ανάγνωση, την έρευνα ή την υπάρχουσα γνώση και οδηγεί σε ένα χάρτη διαφόρων ιδεών σχετικά με τη θέση. (**Χάρτης χρήσεων γης, αρ.8, σελ. 141**)

Στα πλαίσια του 1^{ου} σταδίου κατασκευάστηκε ένας χάρτης με τις θέσεις των εκκλησιών ενδιαφέροντος και των χαρακτηριστικών μνημείων και χώρων στην περιοχή της Πλάκας στην Αθήνα. Ο χάρτης κατασκευάστηκε σε περιβάλλον του προγράμματος ArcGIS και δίνεται παρακάτω συνοδευόμενο από το απαραίτητο υπόμνημα για την ανάγνωση του.

4.3 Δεύτερη φάση

Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει τις εξής έρευνες: την περιγραφική, την αντιληπτική, τη φωτογραφική. Κάθε μία από αυτές τις έρευνες που λαμβάνεται μεμονωμένα, δεν είναι από μόνη της ικανή να δώσει μια ολοκληρωμένη ιδέα της θέσης. Μόνο όταν συγκεντρωθεί όλο το υλικό από όλες τις έρευνες, τότε θα προκύψουν οι αναλυτικές πληροφορίες για τα στοιχεία της θέσης μέσω ονομαστικών και διορατικών όρων κάτι το οποίο δεν μπορεί να προκύψει από την παραδοσιακή ανάλυση των στοιχείων της περιοχής ενδιαφέροντος. Παράγωγο της φάσης αυτής είναι ένας χάρτης ο οποίος θα απεικονίζει τα αποτελέσματα των πέντε ερευνών που έλαβαν χώρα.

Στα πλαίσια της φάσης αυτής έγινε η 1^η επίσκεψη στην περιοχή μελέτης. Είχε αποφασιστεί να γίνουν τρεις τρίωρες διαδρομές για την κάλυψη όλης της περιοχής. Έτσι ολοκληρώνοντας τη δεύτερη φάση αποτυπώνονται τα αποτελέσματα σ' ένα συγκεντρωτικό χάρτη με υπόβαθρο το χάρτη που συντάχθηκε στο προηγούμενο στάδιο. (**Χάρτης προτιμώμενης διαδρομής, αρ.10, σελ.143 και Χάρτης τμημάτων προτιμώμενης διαδρομής, αρ.11, σελ.144**)

4.3.1 Περιγραφική έρευνα

Η πρώτη έρευνα είναι η περιγραφική, η οποία συνίσταται στη συγκέντρωση των στοιχείων αναφορικά με: **τα χαρακτηριστικά κτίσματα** (μνημεία, κτίρια, κ.τ.λ.), **τα φυσικά στοιχεία** (εξωραϊσμένες περιοχές, δένδρα, ζώα, κ.τ.λ.), **τους τρόπους μεταφορών** (παρουσία ή **διέλευση αυτοκινήτων, λεωφορείων, κ.τ.λ.**), **τους ανθρώπους** (τουρίστες, κάτοικοι, κ.τ.λ.) της περιοχής μελέτης. Οι κατηγορίες των στοιχείων που θα αναλυθούν επιλέγονται με βάση τη φύση της εν λόγω θέσης. Αυτές οι κατηγορίες στοιχείων μπορούν να τροποποιηθούν, να αντικατασταθούν ή να περιοριστούν σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αναλυθείσας θέσης.

Η βασική ιδέα είναι να καταγραφούν τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ιδιαίτερη τοποθεσία, όπως ένα ιστορικό κτίριο, ένας αρχιτεκτονικός ρυθμός, η παρουσία αυτοκινήτων ή ποδηλάτων, τουριστών, πωλητών, του τύπου βλάστησης κ.τ.λ.

Η περιγραφή των οικιστικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων είναι χρήσιμη, τόσο για τον προσδιορισμό των κτιρίων και των χαρακτηριστικών μνημείων, όσο και για την επισήμανση των στοιχείων και θέσεων που ακόμη και αν δεν καθορίζονται με ακρίβεια, συμβάλλουν στην κατασκευή του τόπου και στη διαμόρφωση της ταυτότητας των θέσεων.

Οπότε υλοποιώντας αυτή την έρευνα είναι δυνατό να ανιχνευθούν τα στοιχεία των οποίων οι ονομασίες είναι ήδη γνωστές και συγχρόνως τα αστικά τμήματα των οποίων οι ονομασίες είναι γνωστές αλλά οι θέσεις στις οποίες βρίσκονται είναι λιγότερο εμφανείς.

Ο χώρος μελέτης, η περιοχή της Πλάκας, είναι ένας χώρος πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με προσέλευση τουριστών σε καθημερινή βάση. Κατά την περιγραφική έρευνα στον ήδη κατασκευασμένο χάρτη απεικονίστηκαν οι θέσεις των χαρακτηριστικών μνημείων, των περιοχών που εμφανίζεται μεγαλύτερη ή μικρότερη συγκέντρωση τουριστών και αυτοκινήτων.

4.3.2 Αντιληπτική έρευνα

Η δεύτερη έρευνα, η αντιληπτική, περιλαμβάνει τις αισθητήριες αντιλήψεις, όπως η μυρωδιά, ο ήχος, οι προτιμήσεις, οι υφές, η οπτική αντίληψη, αλλά και η καθολική αντίληψη που εστιάζεται στη θέση, τον τύπο, την ποσότητα (χαμηλή, μέση, υψηλή) και την ποιότητα (ταξινόμηση αντιλήψεων: αδιάφορος, ευχάριστος, ενοχλητικός). Αυτές οι τρεις εναλλακτικές λύσεις που υποδεικνύονται παραπάνω αναφορικά με τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συλλεγόμενων στοιχείων

παρέχονται ως πολύπλοκοι ορισμοί, ενώ κατά τη διάρκεια της συλλογής δεδομένων μπορούν να συγκεντρωθούν περισσότερες λεπτομέρειες.

Έτσι στο στάδιο αυτό κατασκευάστηκε ένα σύνολο αντιληπτικών χαρτών, στους οποίους παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά που γίνονται αντιληπτά κατά μήκος της διαδρομής. **(Αντιληπτικοί Χάρτες, αρ.13.1-13.8, σελ.146-153)**

Στα πλαίσια αυτής της έρευνας δεν είναι απαραίτητο να συμπεριληφθούν όλες οι υπάρχουσες αντιλήψεις, αλλά μόνο εκείνες που είναι χαρακτηριστικές ή ευδιάκριτες, όπως ο θόρυβος του αέρα ή της κυκλοφορίας, η μυρωδιά των λουλουδιών ή των τροφίμων, η αίσθηση των υλικών επίστρωσης. Είναι σημαντικό να αποκτηθεί μια σφαιρική αντίληψη της ποσότητας των αισθήσεων. Οι αντιλήψεις που μπορούν να συλλεχθούν ενδέχεται να είναι μόνιμες ή παροδικές.

Μια τέτοιου είδους έρευνα αποτελεί μια εξειδικευμένη λειτουργία καθώς πρέπει να απομονωθεί κάθε αίσθηση προκειμένου να προσδιοριστεί η πραγματική αίσθηση και αντίληψη σε κάθε θέση.

Γενικά από την επίσκεψη στην περιοχή διαπιστώνουμε ότι το περιβάλλον παρουσιάζει έντονη διαφοροποίηση από την υπόλοιπη Αθήνα, καθώς διαθέτει περισσότερα μνημεία και κτίρια πολιτιστικού ενδιαφέροντος, περισσότερες περιοχές πρασίνου και κατ' επέκταση δημιουργείται ένα ιδιαίτερο κλίμα.

Όμως όπως διαπιστώθηκε από μαρτυρίες των κατοίκων στο διαδίκτυο υπάρχει αυξημένο πρόβλημα ηχορύπανσης εδώ και αρκετά χρόνια. Πιο συγκεκριμένα σε επιστολή της Επιτροπής Πρωτοβουλίας της Πλάκας προς το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων αναφέρονται τα εξής:

- Ελάχιστα από τα καταστήματα που γίνεται χρήση μουσικής διαθέτουν την απαιτούμενη ηχομόνωση και πολλά απ' αυτά λειτουργούν από την άνοιξη έως το φθινόπωρο σε υπαίθριους ή ανοικτούς χώρους.
- Ο έλεγχος της ηχορύπανσης με ηχόμετρα της Δημοτικής Αστυνομίας που γινόταν μέχρι το Μάρτιο του 2010 που στάλθηκε η επιστολή δεν απέφεραν αποτελέσματα.
- Η ενόχληση των κατοίκων δεν οφείλεται μόνο στη μουσική, αλλά και στους θαμώνες των χώρων αναψυχής της περιοχής.

Μετά την επιστολή αυτή, αναφέρεται ότι από τις 26 Μαΐου 2010 η Δημοτική Αστυνομία ξεκίνησε ελέγχους επί 24ώρου βάσεως. Βεβαίως αποφασίστηκε η παράταση του ωραρίου της χρήσης μουσικών οργάνων. Όμως πλέον οι κάτοικοι δεν χρειάζεται να απευθύνονται στην Ελληνική Αστυνομία και στο τμήμα υγείας της νομαρχίας που μετρούσε το θόρυβο αλλά στη Δημοτική Αστυνομία που θα εργάζεται ως τις 9 το βράδυ εφοδιασμένη με ηχόμετρα.

4.3.4 Φωτογραφική έρευνα

Η τέταρτη και τελευταία έρευνα περιλαμβάνει τη συγκέντρωση φωτογραφιών για το σύνολο της περιοχής μελέτης, εστιάζοντας περισσότερο στην καταγραφή γεγονότων παρά στην απλή απόδοση μιας ερμηνείας των θέσεων. Οι εικόνες που λαμβάνονται συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη αντίληψη του χώρου, δίνοντας μεγαλύτερη

έμφαση στον προσδιορισμό ενιαίων στοιχείων και ειδικότερα στις σχέσεις που συνδέουν τα στοιχεία αυτά.

Στα πλαίσια τη φωτογραφικής έρευνας πραγματοποιώντας τις διαδρομές που ορίσαμε παραπάνω στους χάρτες, λήφθηκαν οι φωτογραφίες που δίνονται παρακάτω με μέσο μια ψηφιακή φωτογραφική μηχανή. Οι εικόνες λήφθηκαν τους θερινούς μήνες Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο, όπου σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες και η κίνηση είναι αυξημένη όχι μόνο λόγω των τουριστών, οι οποίοι επισκέπτονται τις περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος, άλλα και λόγω των κατοίκων της Αθήνας και των προαστίων.

Φωτογραφίες 1^{ης} διαδρομής (λήψη 11 Ιουνίου 2010, ώρα : 6:00 – 7:00 μ.μ)

Διονυσίου Αρεοπαγίτου (πεζόδρομος)

Φρυνίχου

Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν στην οδό Φρυνίχου

Λυσικράτους (Πλατεία Λυσικράτους)

Λυσικράτους και Ανδριανού – Εκκλησία Αγία Αικατερίνη

Εκκλησία Αγία Αικατερίνη

Λυσικράτους – Πλατεία Φιλόμουσου Εταιρείας

Θέσπιδος

Στράτωνος

Εκκλησία Άγιος Ιωάννης Θεολόγος – Μετόχι του Παναγίου Τάφου –
Περιοχή Αναφιώτικα

Στράτωνος – Περιοχή Αναφιώτικα

Εκκλησία Άγιοι Ανάργυροι – Περιοχή Αναφιώτικα

Μνησικλέους

Λυσίου

Φλέσσα

Θουκιδίδου και Κυρρήστου

Απόλλωνος

Βενιζέλου - Μητρόπολη

Εκκλησία Άγιος Ελευθέριος

Μητρόπολη

Μητροπόλεως

Μητρόπολη

Φωτογραφίες 2^{ης} διαδρομής (λήψη 1 Αυγούστου 2010, ώρα: 5:30-6:30 μ.μ)

Καπνικαρέας

Ερμού

Καπνικαρέα

Ερμού

Πλατεία Αγίων Ασωμάτων

Άγιοι Ασώματοι

Φωτογραφίες 3^{ης} διαδρομής (31 Αυγούστου 2010, ώρα: 6:00 – 7:00)

Ευαγγελιστριάς

Αγίου Μαρκου

Βύσσης Χρυσοσπηλιωτίσης

Ευριπίδου (Άγιοι Θεόδωροι)

4.4 Χαρτογραφική ανάλυση του οικιστικού ιστού

Η τρίτη φάση εφαρμογής της μεθοδολογίας οικειοποίησης του τόπου περιλαμβάνει μια ανάλυση των στοιχείων που μπορούν να διακριθούν μέσα σε διάφορα χαρτογραφικά υπόβαθρα της περιοχής μελέτης. Τα είδη των χαρτών που χρησιμοποιούμε ως πηγές πληροφοριών εξαρτώνται από τη φύση της εν λόγω περιοχής. Η περιοχή της Πλάκας είναι μια περιοχή πολιτιστικού ενδιαφέροντος και αποτελεί σύμβολο της Αθήνας, καθώς σ' αυτήν βρίσκεται ο ιερός βράχος της Ακρόπολης, το μουσείο της Ακρόπολης, διάφορα αρχοντικά σπίτια ποικίλων αρχιτεκτονικών ρυθμών και αρκετές εκκλησίες από τη βυζαντινή ή νεότερη εποχή. Αυτά τα στοιχεία είναι ευδιάκριτα στους χάρτες που προηγήθηκαν (σελ.50-52).

Αρχικά, η μελέτη λαμβάνει χώρα σε μια κλίμακα τόπου, προκειμένου να προσδιοριστούν οι αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ των στοιχείων της περιοχής και κατόπιν σε μια εδαφική κλίμακα για τον προσδιορισμό των σχέσεων μεταξύ περιοχής και πόλης.

Έτσι, με βάση τα παραπάνω, σε επίπεδο κλίμακας τόπου, μπορούμε να παρατηρήσουμε στοιχεία όπως οικοδομικά τετράγωνα, τύπους οικιστικού ιστού, θέσεις ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, κενά διαστήματα, οδούς, οπτικές αντιλήψεις αναφορικά με τα χαρακτηριστικά σημεία της περιοχής και τους χώρους πρασίνου. Στην Πλάκα όπως προαναφέρθηκε κυριαρχεί ο ιερός βράχος και το πρόσφατα κατασκευασμένο μουσείο της Ακρόπολης. Αποτελεί ένα κομμάτι που περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο στην Αθήνα διατηρεί τον ιστορικό αρχιτεκτονικό του χαρακτήρα. Τα στοιχεία που προκαλούν ιδιαίτερη εντύπωση είναι τα ακόλουθα:

- Το οδικό δίκτυο διατηρείται στην αρχική του μορφή και είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στο φυσικό χώρο ανάπτυξης του.
- Υπάρχουν αρχαιολογικοί χώροι από όλες τις εποχές (την κλασική, τη ρωμαϊκή, τη βυζαντινή και την οθωμανική) τα οποία είναι ενταγμένα στον αστικό χώρο.
- Υπάρχουν αρκετά κτίρια ιστορικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, τα οποία συνυπάρχουν αρμονικά στο χώρο.[4]

Επίσης τα κτίρια και οι κατοικίες στην περιοχή μελέτης μαρτυρούν την ηλικία τους και την κυρίαρχη τάση που επικρατούσε στην αρχιτεκτονική την εποχή της κατασκευής τους. Πρόκειται κυρίως για λαϊκά και οθωνικά σπίτια που τοποθετούνται χρονολογικά στην περίοδο 1832-1864, αλλά και για νεοκλασικά και νεότερα. Τα νεότερα συνθέτουν ένα οικιστικό σύνολο, το οποίο χαρακτηρίζεται από έντονη ομοιογένεια προσεγγίζοντας το βράχο της Ακρόπολης και από περισσότερες αλλοιώσεις στις παρυφές της περιοχής.[4]

Από την άλλη πλευρά η ανάλυση σ' εδαφική κλίμακα προσδιορίζει: τη θέση της υπό μελέτη περιοχής στην πόλη, την ορειογραφία, τον τύπο του οδικού δικτύου, τα οικοδομικά τετράγωνα, τα κτίρια ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, τα πάρκα, τους χώρους πρασίνου και τα φυσικά χαρακτηριστικά, στοιχεία τα οποία αντιλαμβανόμαστε οπτικά συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των στοιχείων που βρίσκονται έξω από την περιοχή μελέτης.

Η Πλάκα είναι μια περιοχή που περιβάλλει τις ανατολικές και βόρειες απολήξεις του βράχου της Ακρόπολης. Συνορεύει νότια με τη συνοικία Μακρυγιάννη, ανατολικά με

τις Στήλες Ολυμπίου Διός και του Ζαππείου ενώ βόρεια με το εμπορικό κέντρο της Αθήνας και δυτικά με το Μοναστηράκι.

Αναφορικά με τη θέση, στο κέντρο του λεκανοπεδίου της Αθήνας, το οποίο περιβάλλεται από όρη και νότια διαβρέχεται από το Σαρωνικό κόλπο, υψώνονται 2 λόφοι:

- ο κωνικός όγκος του Λυκαβηττού και
- ο χαμηλότερος επίπεδος λόφος της Ακρόπολης.

Ο χώρος της Ακρόπολης ήταν από νωρίς πρόσφορος για οίκηση λόγω της φυσικής του οχύρωσης και της ύπαρξης νερού και κατ' επέκταση κατοικήθηκε από πολύ νωρίς σε αντίθεση με το λόφο του Λυκαβηττού. Ο βράχος της Ακρόπολης και οι πλαγιές της κατοικήθηκαν από κοινωνίες ανθρώπων που άφησαν πίσω τους κατάλοιπα της παρουσίας και των δραστηριοτήτων τους με τη μορφή κατοικιών, τόπων και μνημείων λατρείας, δημοσίων έργων κ.α.[15]

Η Αρχαία Αγορά υπήρξε ο πυρήνας των αρχαίων ελληνικών πόλεων. Η αθηναϊκή Αγορά των Αρχαίων χρόνων (του 7^{ου} και 6^{ου} αιώνα π.Χ.) δεν έχει ακόμη επισημανθεί και ερευνηθεί με ανασκαφές, αλλά υπολογίζεται ότι βρισκόταν στην κάτω πόλη στα βόρεια και ανατολικά του βράχου της Ακρόπολης. Στα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ. μεταφέρθηκε ο χώρος της Αρχαίας Αγοράς καθώς οι Αθηναίοι αποφάσισαν ότι δεν επαρκούσε λόγω των διοικητικών μεταρρυθμίσεων του Κλεισθένη (508 π.Χ.) και της αύξησης του πληθυσμού. Έτσι η νέα Αγορά των Κλασικών χρόνων, η γνωστή ως Αρχαία Αγορά από τις ανασκαφές της αμερικανικής σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα.[15]

Επίσης στα ανατολικά της Ρωμαϊκής Αγοράς σώζεται το γνωστό οκταγωνικό μαρμάρινο κτίριο, το Ωρολόγιο του Ανδρονίκου του Κυρρήστου, έργο του τέλους του 2^{ου} αιώνα ή των αρχών του 1^{ου} αιώνα π.Χ. Προορισμένο να στεγάσει μηχανισμούς μέτρησης του χρόνου, εξωτερικά είχε λαξευμένες ανάγλυφα τις προσωποποιήσεις των ανέμων, ως φτερωτές ανδρικές μορφές (σημερινοί Αέρηδες, Πύργος των Ανέμων). Ανατολικά της Αγοράς των Κλασικών χρόνων και παράλληλα στα βόρεια με τη Ρωμαϊκή Αγορά ο Ανδριανός ανήγειρε (132μ.Χ.) ένα μεγάλο τετράπλευρο δημόσιο οικοδόμημα, τη γνωστή ως βιβλιοθήκη του Ανδριανού. Στα ανατολικά της βιβλιοθήκης του Ανδριανού ο Ανδριανός ανήγειρε ένα ακόμη μεγαλόπρεπο κτίριο σε μορφή βασιλικής του οποίου σήμερα σώζονται μόνο μεγάλα τμήματα του βορείου τοίχου του, κοντά στη σημερινή οδό Ανδριανού και ίσως είναι δυνατόν να ταυτιστεί με το «Πάνθεον».[15]

Το λόφο του Κολωνού δυτικά κοσμεί ο καλά σωζόμενος ακόμη, δωρικού τύπου ναός του Ηφαίστου και της Αθηνάς (449-444 π.Χ.). Ο συγκεκριμένος ναός ανήκει στη συνοικία που είναι γνωστή ως Θησείο.

Επιπλέον έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα παρουσιάζει η οικιστική ενότητα των Αναφιώτικων στις ΒΑ απολήξεις του βράχου της Ακρόπολης. Δύο μεσαιωνικές εκκλησίες που βρέθηκαν στο χώρο αναστηλώθηκαν από τους οικιστές με ιδιαίτερη φροντίδα : ο Άγιος Γεώργιος, που θυμίζει νησιωτική εκκλησία με το λευκό του χρώμα και την πλαστικότητα της μορφής του και ο Άγιος Συμεών που μιμείται με το χρωματισμό της όψης του τη Μητρόπολη της πρωτεύουσας θυμίζοντας στους οικιστές τη νέα τους πατρίδα.[15]

Να επισημανθεί ότι όλα αυτά τα αρκετά διαφορετικά μεταξύ τους κτίρια, χάρη στην κλίμακα τους και την ένταξη τους σ' ένα ιδιάζον ρυμοτομικό σχέδιο, δημιουργούν μια μοναδική ενότητα.

Στη σημερινή εποχή η γειτονιά της Πλάκας, παρά τις πολλαπλές αλλοιώσεις και την παρεμβολή πολλών σύγχρονων κτιρίων στον ιστό της, διατηρεί ακόμη αρκετά συμπαγή την αρχιτεκτονική της φυσιογνωμία. Τα 350 στρέμματα της έκτασης της αποτελούν ένα τμήμα του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας το οποίο βρίσκεται σε άμεση επαφή με το Εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας και γενικότερα με το κέντρο της και η πίεση του κέντρου πάνω στις ευαίσθητες και μικρές κλίμακες της Πλάκας είναι ασφυκτική. Στην πίεση αυτή προστίθεται το βάρος των χιλιάδων τουριστών, οι οποίοι διασχίζουν περπατώντας τα στενά δρομάκια της. Ιδιαίτερα κατά την περίοδο της δικτατορίας, στις αρχές της δεκαετίας 1970-80, η πίεση από το αθηναϊκό κέντρο και άλλοι εξωγενείς παράγοντες ήταν τόσο παραμορφωτικοί που η Πλάκα κινδύνευε στο όνομα της Πλάκας να διαλύσει την Πλάκα.[16]

Το μοναδικό ιστορικό σύνολο της Πλάκας οφείλει την αναβίωση του στη συνέχεια και συνέπεια της μακρόχρονης επέμβασης. Η ομορφιά της σημερινής Πλάκας, ως συνέχεια της αρχαιοελληνικής πόλης, όπως αυτή προστατεύεται και αναδεικνύεται, εύκολα μπορεί να γίνει εφήμερη αν η Πολιτεία αμελήσει την επιμονή της στην επέμβαση, οπότε γρήγορα η Πλάκα θα επανέλθει σ' ένα ανεπιθύμητο παρελθόν.[16]

Έτσι η σημασία της παρούσας φάσης της μεθοδολογίας έγκειται στην απόκτηση μιας κατανόησης όλων εκείνων των στοιχείων, όπως η μορφολογία της περιοχής, η παρουσία ιδιαίτερων τύπων οικιστικού ιστού, η ιστορική διαβάθμιση των κύριων αξόνων, η μορφή των δημόσιων τμημάτων και συμβόλων των ποταμών. Επιπλέον παρέχεται η δυνατότητα κατανόησης της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ της περιοχής και της υπόλοιπης πόλη, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται μέσω της εξέτασης ενός παραδοσιακού χάρτη ή μπορεί να υποτεθεί μέσω μιας περιγραφικής και διορατικής ανάλυσης.

4.5 Ερωτηματολόγιο

Σ' αυτή τη φάση αυτή της εφαρμογής της μεθοδολογίας οικειοποίησης του τόπου συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο. (**Παράρτημα 3**). Το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε μοιράστηκε στους κατοίκους, χρήστες και επισκέπτες της συνοικίας της Πλάκας.

Η προγραμματισμένη διάρκεια διεξαγωγής του ερωτηματολογίου (απάντησης των ερωτήσεων) ορίστηκε να είναι 10-15 λεπτά και περιλάμβανε ερωτήσεις που καταγράφονται παρακάτω. (Η μορφή του ερωτηματολογίου όπως μοιράστηκε παρουσιάζεται στο παράρτημα)

1. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ (ηλικία, υπηκοότητα, συχνότητα χρήσης της περιοχής)
2. ΣΧΕΣΗ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ
  - 2.1 Ποιά η σχέση σας με την περιοχή της Πλάκας;
  - 2.2 Ποιος ο λόγος που ακολουθείτε περπατώντας κάποια συγκεκριμένη διαδρομή;
  - 2.3 Σε περίπτωση που είστε κάτοικος ή εργαζόμενος στην περιοχή της Πλάκας σε ποιο σημείο συγκεκριμένα κατοικείτε ή εργάζεστε ;
  - 2.4 Ποια διαδρομή ακολουθείτε καθημερινά;
  - 2.5 Αναγνωρίζετε κάποια βυζαντινά μνημεία στην περιοχή;
  - 2.6 Αν ναι τότε ποιο απ' αυτά θεωρείτε πιο σημαντικό;
  - 2.7 Συναντάτε στην καθημερινή σας διαδρομή κάποιο βυζαντινό μνημείο; Αν ναι, τότε ποιο είναι αυτό;
3. ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
  - 3.1 Υπάρχουν κάποια πράγματα που δυσκολεύουν τη διαδρομή σας;
  - 3.2 Ποια είναι τα στοιχεία που κεντρίζουν το ενδιαφέρον σας;
  - 3.3 Ποιες από τις παρακάτω Εκκλησίες στην Πλάκα γνωρίζετε; (Αγία Αικατερίνη, Άγιοι Θεόδωροι, Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, Άγιοι Ασώματοι, Άγιος Ελευθέριος, Καπνικαρέα, Μεταμόρφωση του Σωτήρος)
  - 3.4 Ποιες από τις παραπάνω Εκκλησίες του προηγούμενου ερωτήματος ανήκουν στην Βυζαντινή εποχή;
  - 3.5 Ποια διαδρομή απ' αυτές του επισυναπτόμενου χάρτη προτιμάτε (Χάρτης Προτεινόμενων Διαδρομών, αρ.9, σελ.142);
  - 3.6 Αν θεωρείτε ότι είναι συγκρίσιμη με κάποια άλλη περιοχή τότε αιτιολογήστε.
  - 3.7 Ποιο θεωρείτε ως σύμβολο της βυζαντινής εποχής;

Οι δίδοντες συνέντευξη ήταν κυρίως κάτοικοι και χρήστες της περιοχής της Πλάκας. Περίπου 20 άνθρωποι ηλικίας 20-60 ετών απάντησαν σε συνέντευξη. Το ερωτηματολόγιο που μοιράστηκε ήταν γραμμένο στα ελληνικά και όλες οι ερωτήσεις απαντήθηκαν από τους ερωτώμενους με προθυμία και χωρίς επιφυλακτικότητα.

Συλλέγοντας και μελετώντας τις απαντήσεις προέκυψαν ορισμένα συμπεράσματα. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι χρησιμοποιούν συχνά την περιοχή, ενώ συναντώνται

και οι συνδυαστικές περιπτώσεις χρήσης (εργασία και διασκέδαση, κατοικία και διασκέδαση, εργασία και κατοικία ή και τα τρία). Η πλειοψηφία εργάζεται στις οδούς Ερμού, Μητροπόλεως και Διονυσίου Αρεοπαγίτου, που είναι ταυτόχρονα και οι δρόμοι με τη μεγαλύτερη κίνηση.

Αναφορικά με τα Βυζαντινά Μνημεία σημαντικότερα θεωρούνται η Καπνικαρέα, η Αγία Αικατερίνη, οι Άγιοι Ασώματοι και οι Άγιοι Θεόδωροι. Επιπλέον οι περισσότεροι ερωτώμενοι επισκέπτονται τακτικά την Καπνικαρέα και τον Άγιο Ελευθέριο δίπλα στη Μητρόπολη.

Επίσης διαπιστώθηκε ότι την προσπέλαση της περιοχής δυσχεραίνει η αυξημένη κίνηση οχημάτων και η παράνομη στάθμευση, οι μικροπωλητές, η ηχορύπανση από τη μουσική των καταστημάτων και από το θόρυβο των θαμώνων των μαγαζιών αυτών, τα οποία λειτουργούν σε υπαίθριους και ανοικτούς χώρους. Τα στοιχεία που κεντρίζουν το ενδιαφέρον γενικά είναι η Ακρόπολη και το Μουσείο Ακροπόλεως, η Μητρόπολη, η Ρωμαϊκή Αγορά και η περιοχή των Αέρηδων.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότεροι γνώριζαν όλες τις Βυζαντινές Εκκλησίες που αναφέρονταν στο ερωτηματολόγιο. Η διαδρομή που προτιμάται από την πλειοψηφία προσεγγίζει την επιλεγόμενη από τη μελέτη διαδρομή, ενώ αυτό που οι περισσότεροι θα επιθυμούσαν να αλλάξει είναι ο θόρυβος που σημειώνεται στην περιοχή.

Να τονίσουμε ότι οι ερωτώμενοι δεν συγκρίνουν με καμία άλλη περιοχή την περιοχή της Πλάκας και αυτό είναι μια ακόμη απόδειξη της μοναδικότητας της ενώ παράλληλα θεωρούν τον Παρθενώνα ως σύμβολο της Αθήνας.

Επιπρόσθετα με βάση τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου προέκυψαν κάποιες συγκεκριμένες θέσεις κατά μήκος της προτιμώμενης διαδρομής που προκαλούν ευχάριστη ή δυσάρεστη αίσθηση στους περιπατητές. Οι θέσεις που είναι περισσότερο ευχάριστες για τον κόσμο είναι εκείνες που συνοδεύονται από όμορφη θέα και λιγότερο θόρυβο. Από την άλλη μεριά, οι δυσάρεστες θέσεις για το κοινό είναι εκείνες στις οποίες δεν υπάρχει όμορφη θέα και ο θόρυβος- ηχορύπανση είναι ενοχλητικά. Αυτές οι θέσεις σημειώνονται στους αντιληπτικούς χάρτες με τα κατάλληλα σύμβολα (**Αντιληπτικοί Χάρτης 13.1-8, σελ. 146-153**). Στη συνέχεια λαμβάνοντας υπόψη τις θέσεις που προκαλούν ευχάριστη διάθεση, οι στάσεις ανά 100-120 μέτρα που είχαμε αρχικά ορίσει (**Χάρτης Στάσεων ανά 100-120 μέτρα, αρ. 12, σελ. 145**) μετατοπίστηκαν σε νέες καλύτερες κοντινές θέσεις. Οι μετατοπίσεις απεικονίζονται με διανύσματα στον **Χάρτη των μετατοπίσεων των στάσεων σε καλύτερες θέσεις, αρ.14, σελ.154**, ενώ οι νέες στάσεις κατά μήκος της διαδρομής απεικονίζονται στον **Χάρτη των καλύτερων στάσεων, αρ.15, σελ.155**.

Αυτά λοιπόν είναι τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου που μοιράστηκε στην περιοχή της Πλάκας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, εποχή κατά την οποία σημειώνεται και η πιο αυξημένη κίνηση στην συνοικία της Πλάκας.

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

5.1 Συμπεράσματα έρευνας, προτάσεις και πρακτικές ανάγκες

Στα παραπάνω κεφάλαια μελετήθηκε η εφαρμογή μιας μεθοδολογίας η οποία ονομάστηκε «*Μεθοδολογία Οικειοποίησης του Τόπου*» στην περιοχή της Πλάκας στην Αθήνα. Η Πλάκα επιλέχθηκε ως περιοχή μελέτης λόγω του ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει. Είναι μια περιοχή που κυριαρχείται από μνημεία της κλασικής εποχής καθώς και από τον συμβολισμό του Παρθενώνα. Παράδοση όμως του ελληνικού πολιτισμού είναι και η Βυζαντινή εποχή στην ανάδειξη της οποίας στοχεύει η παραπάνω μεθοδολογία. Επίσης αποτελεί μια περιοχή με αυξημένη κίνηση, πολλά εμπορικά καταστήματα και χώρους αναψυχής και ψυχαγωγίας. Οι άνθρωποι που διασχίζουν την περιοχή γοητεύονται πρωτίστως από τα μνημεία και τους χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος και δευτερευόντως από τα καταστήματα. Πρόκειται τόσο για κατοίκους της χώρας, όσο και για τουρίστες από άλλες χώρες.

Όλες οι δραστηριότητες που έλαβαν χώρα στα πλαίσια της μελέτης στοχεύουν στην ανάδειξη και ευαισθητοποίηση των ανθρώπων υπέρ της πολιτιστικής κληρονομιάς και ειδικότερα των Βυζαντινών Μνημείων (μελέτη που επικεντρώθηκε στις Βυζαντινές Εκκλησίες της Πλάκας).

Με το πέρασμα των ετών οι εποχές αλλάζουν και οι συνθήκες ζωής μεταβάλλονται με αποτέλεσμα την καταστροφή υφιστάμενων πολιτιστικών αξιών. Σκοπός της μελέτης αυτής της μεθοδολογίας ήταν να μην υποβαθμιστεί η πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, αλλά οι άνθρωποι κατέχοντας την απαιτούμενη γνώση να τη διαφυλάξουν ώστε να διατηρήσει εκτός από το χαρακτήρα και την εικόνα της.

Να τονιστεί ότι η περιοχή της Πλάκας με τον ιερό βράχο της Ακρόπολης, τα βυζαντινά μνημεία και όλα τα άλλα αξιοθέατα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί σύμβολο του ελληνικού πολιτισμού και ταυτόχρονα πόλο έλξης για τις άλλες χώρες. Δεν πρέπει να μετατραπεί σε μια περιοχή γεμάτη εστιατόρια, εμπορικά καταστήματα και καφετέριες, γεμάτη θόρυβο. Αυτό θα επιτευχθεί διαθέτοντας την απαιτούμενη γνώση για τους χώρους και διαφυλάσσοντας τους.

Τα παράγωγα αυτής της επιστημονικής μελέτης, δηλαδή οι χάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από πολίτες για άντληση διαφόρων πληροφοριών και απόκτηση περαιτέρω γνώσεων. Επίσης η ενημέρωση επισκεπτών συνοδευόμενη από την ανάρτηση παρόμοιων χαρτών και πληροφοριών με φωτογραφίες της περιοχής, σε συγκεκριμένα σημεία στάσεων κατά μήκος της προτιμώμενης διαδρομής, θα μπορούσε να προκαλέσει μια ευαισθητοποίηση στο κοινό, κάτι το οποίο θα συμβάλλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επίσης από την επεξεργασία της μεθοδολογίας οικειοποίησης του τόπου προέκυψαν οι εξής πρακτικές ανάγκες σε επίπεδο αρχιτεκτονικής στοιχείων μικρής κλίμακας:

- Διαμόρφωση του οδοστρώματος της προτεινόμενης διαδρομής επίσκεψης των Βυζαντινών Εκκλησιών με κατάλληλη επικάλυψη (π.χ. καλντερίμι) ώστε να σηματοδοτείται και με αντίστοιχη διαμόρφωση των χώρων στάσεων.

- Σχεδίαση και κατασκευή στους χώρους στάσεων στοιχείων εξυπηρέτησης: παγκάκια, κάδους απορριμμάτων, πλατφόρμες για έκθεση αντικειμένων, πινακίδων πληροφοριών κ.τ.λ.
- Ομαδοποίηση Τουριστικών καταστημάτων που εμπορεύονται Βυζαντινά ενθυμήματα: βιβλία, εικόνες, κοσμήματα, κ.τ.λ., γύρω από τα σημεία στάσεων.
- Ένταξη ψηφιδωτών στο σχεδιασμό των διαφόρων στοιχείων που παραπέμπουν στο Βυζάντιο (Παράρτημα 2).
(Χάρτης Διαμόρφωσης Στάσης Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς, σελ.156)

5.2 Χάρτες

Από την επεξεργασία της μεθοδολογίας οικειοποίησης του τόπου προέκυψαν χάρτες της περιοχής της Πλάκας στους οποίους απεικονίζονται με κατάλληλους συμβολισμούς οι εκκλησίες της περιοχής, οι πλατείες, οι χώροι αναψυχής και ψυχαγωγίας, τα μουσεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι γραμμές του μετρό, οι τράπεζες, τα ξενοδοχεία, οι δημόσιες υπηρεσίες και όλα τα στοιχεία που οδήγησαν στην επιλογή της βέλτιστης διαδρομής. Πιο συγκεκριμένα προέκυψαν οι ακόλουθοι χάρτες:

- Χάρτης που απεικονίζει το οδικό δίκτυο όπως είναι διαμορφωμένο στην περιοχή μελέτης. **(Οδικός Χάρτης, αρ.7, σελ.140).**
- Χάρτης χρήσεων γης, ο οποίος περιλαμβάνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής, που αναφέραμε παραπάνω **(Χάρτης χρήσεων γης, αρ.8, σελ.141).**
- Χάρτης με τρεις εναλλακτικές διαδρομές προσπέλασης της περιοχής μελέτης **(Χάρτης διαδρομών προσπέλασης, αρ.9, σελ.142).**
- Χάρτης της διαδρομής που επιλέχθηκε ως βέλτιστη από τις τρεις προηγούμενες **(Χάρτης προτιμώμενης διαδρομής, αρ.10, σελ.143).**
- Χάρτης τμημάτων στις οποίες χωρίστηκε η προτιμώμενη διαδρομή **(Χάρτης τμημάτων προτιμώμενης διαδρομής, αρ.11, σελ.144).**
- Χάρτης στάσεων ανά 100-120 μέτρα κατά μήκος της προτιμώμενης διαδρομής. **(Χάρτης στάσεων ανά 100-120 μέτρα, αρ.12, σελ.145).**
- Αντιληπτικοί χάρτες στους οποίους απεικονίζονται όλα τα στοιχεία που γίνονται αντιληπτά από τους ανθρώπους κατά μήκος τις προτιμώμενης διαδρομής όπως επίσης και οι θέσεις που προκαλούν ευχάριστη εντύπωση στους επισκέπτες αλλά και οι δυσάρεστες θέσεις που χαρακτηρίζονται από έντονο θόρυβο. Οι αντιλήψεις αυτές προέκυψαν από το ερωτηματολόγιο που μοιράστηκε κατά την επεξεργασία της μεθοδολογίας. **(Αντιληπτικοί χάρτες, αρ.13.1-13.8, σελ.146-153)**
- Χάρτης μετατοπίσεων των αρχικών στάσεων ανά 100-120 μέτρα σε κοντινότερες καλύτερες με βάση το ερωτηματολόγιο και τους αντιληπτικούς χάρτες θέσεις για στάση των πεζών. **(Χάρτης μετατοπίσεων των στάσεων σε καλύτερες θέσεις, αρ.14, σελ.154, Χάρτης νέων καλύτερων στάσεων, αρ.15, σελ.155)**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Jane Jacobs, *The life and death of Great American Cities*, Rainbow Houses, New York, 1961.
- [2] Marichela Sepe, *PlaceMaker Method: Planning 'Walkability' by Mapping Place Identity*, Napoli, Italy, 2009.
- [3] Yi Fu Tuan, *Space and place: The perspective of Experience*, University of Minnesota, Minneapolis, 2005.
- [4] Μαργαρίτα Γραφάκου και Ελένη Μαϊστρου, Αρχιτεκτονικός χαρακτήρας της Πλάκας, *Επτά Ημέρες της Καθημερινής*, σ. 5-9, 23 Ιουνίου 1996.
- [5] *Κ. Κουτσόπουλος, Ανάλυση Χώρου: Θεωρία, Μεθοδολογία και Τεχνικές, Τόμος Ι, Διήγκες, Αθήνα, 2006*
- [6] Χ. Μπούρας, *Βυζαντινή Αθήνα, 10^{ος}-12^{ος} αιώνας*, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2010
- [7] Ι. Τραυλός, *Η πολεοδομική εξέλιξις των Αθηνών*, Αθήνα 1960 (επανέκδοση 1993)
- [8] Τουριστικός Πληροφοριακός Οδηγός Αθηνών, Ελλάς
www.athensinfo.com
- [9] Βυζαντινά Σύμμεικτα, Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών
www.byzsym.org
- [10] Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών- Ινστιτούτο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας- Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών
www.eie.gr
- [11] **www.mesogeia.net (Gate to Greece)**
- [12] Νικ. Σ. Χαρκιολάκης, *Οι εκκλησίες της Πλάκας, Επτά Ημέρες της Καθημερινής*, σ. 10-14, 23 Ιουνίου 1996.
- [13] **www.artmosaics.gr**
- [14] **www.wikipedia.org (Wikipedia Εγκυκλοπαίδεια)**
- [15] Πέτρος Καλλιγιάς, *Τα αρχαιολογικά μνημεία, Επτά Ημέρες της Καθημερινής*, σ. 2-4, 23 Ιουνίου 1996.
- [16] Θύμιος Παπαγιάννης, *Πλάκα: Πριν να είναι αργά...*, *Επτά Ημέρες της Καθημερινής*, σ. 26-29, 23 Ιουνίου 1996.

Sites στο διαδίκτυο

1. <http://www.eie.gr> (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών)
2. <http://www.byzsym.org> (Βυζαντινά Σύμμεικτα, Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών)
3. www.athensinfoguide.com (Athens Info Guide)
4. www.wikipedia.org (Wikipedia Εγκυκλοπαίδεια)
5. www.mesogeia.net (Gate to Greece)
6. <http://www.katoikoiplakas.blogspot.com> (Κάτοικοι Πλάκας)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ:

Η μεθοδολογία βασίστηκε κυρίως στην ονομαζόμενη ως placemaker method την οποία επεξεργάστηκε η Marichela Sere και ονομάζει placemaker method και την οποία παρουσίασε σε ανακοίνωση στο Διεθνές Συμπόσιο που έλαβε χώρα στις 12-16 Οκτωβρίου 2009 στην Κων/λη. Το συγκεκριμένο Συμπόσιο οργανώθηκε από την IAPS-CSBE- Housing Networks με θέμα Revitalising built environments.

Σκοπός της μεθοδολογίας αυτής είναι η δημιουργία ενός διαδραστικού (interactive) χάρτη, ο οποίος θα καθοδηγεί τον επισκέπτη.

1.1 Γενικά χαρακτηριστικά της μεθόδου Placemaker

Η μέθοδος Placemaker αποτελεί έναν τρόπο μελέτης του οικιστικού χώρου με σκοπό τον προσδιορισμό των στοιχείων που αποτελούν την σύγχρονη τοπική ταυτότητα χωρίς παράλληλα να χαρακτηρίζουν την παραδοσιακή χαρτογραφία. Τα συλλεγόμενα στοιχεία απεικονίζονται τελικά σ' ένα σύνθετο χάρτη καθιστώντας έτσι αντιληπτή τη θέση αναφοράς με χρήση του κατάλληλου λογισμικού.

Η συγκεκριμένη μέθοδος περιλαμβάνει 5 στάδια εκτός από ένα προκαταρκτικό στάδιο, τη μηδενική φάση. Κάθε μία από τις 4 πρώτες φάσεις παράγει ένα μερικό χάρτη ενώ η 5^η φάση οδηγεί σ' έναν τελικό σύνθετο χάρτη.

Η μέθοδος Placemaker επινοήθηκε το 2001 και εμπλουτίστηκε σταδιακά κατά τη διάρκεια πειραματικών φάσεων εφαρμογής της που ξεκίνησαν το 2002. Οι κύριοι χρήστες στους οποίους απευθύνεται, τόσο η μέθοδος όσο και οι παράγωγοι χάρτες από την επιτέλεση της, είναι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη. Επίσης μια απλουστευμένη μορφή του σύνθετου χάρτη απευθύνεται στους κατοίκους, στους χρήστες και στους επισκέπτες των θέσεων αναφοράς. Η παρούσα διπλωματική κατέληξε σε αυτή την απλουστευμένη μορφή.

Σε ότι αφορά τους αρμόδιους φορείς για το σχεδιασμό των πόλεων, ο σύνθετος τελικός χάρτης τους επιτρέπει να κατανοήσουν τις δυνατότητες και τα υφιστάμενα προβλήματα σχετικά με οποιαδήποτε δεδομένη θέση καθώς και τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η θέση από τους χρήστες και τους κατοίκους της, εντός των πλαισίων μιας διαδικασίας προγραμματισμού. Επιπλέον ο χάρτης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον επαναπροσδιορισμό της ταυτότητας και της εικόνας μιας θέσης (π.χ. ιστορικής ταυτότητας, εμπορικής ταυτότητας κ.α.), προκειμένου να αξιολογηθεί η συμβατότητα οποιασδήποτε δραστηριότητας με την ταυτότητα της. Σε περίπτωση που ο στόχος είναι να αποζημιωθούν οι υπάρχουσες δραστηριότητες τότε αυτό θα γίνει μόνο αν μια τέτοια αποκατάσταση συμφωνεί με τις υπάρχουσες απαιτήσεις. Ο χάρτης επιπρόσθετα επιτρέπει τη συλλογή αναλυτικών στοιχείων σχετικά με τη θέση και άλλων πληροφοριών χρήσιμων για λόγους σχεδιασμού του προγράμματος. Κατά συνέπεια τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο χάρτη μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να δημιουργηθούν ενεργοί δείκτες και παράμετροι αναφοράς, για τη μέτρηση των δυνατοτήτων υποστήριξης του προγράμματος, όπως η ποιότητα των κατώτατων ορίων

ζωής, η ρύπανση ή η ικανότητα υποστήριξης της ταυτότητας , μέσω της αξιολόγησης των στοιχείων που αποτελούν την αστική ταυτότητα.

Αναφορικά με τους πολίτες, ο σύνθετος χάρτης θα τους επιτρέψει να αποκτήσουν μια βαθύτερη κατανόηση της ταυτότητας της πόλης μέσα στην οποία ζουν, να αισθανθούν τους ισχυρούς δεσμούς με την περιοχή και να προστατεύσουν ή να διαδραματίσουν ένα δυναμικό ρόλο, προτείνοντας λύσεις για τη βελτίωση της ή συμμετέχοντας στον προγραμματισμό των επιλογών των αρμόδιων.

Από την άλλη πλευρά οι τουρίστες και οι χρήστες των υπό μελέτη θέσεων μπορούν να αντιμετωπίσουν το χάρτη ως ένα εργαλείο διορατικότητας εντός της πόλης, το οποίο υπερβαίνει τον απλό προσδιορισμό χαρακτηριστικών σημείων που θεωρούνται ορόσημα και αποτυπώνει την πολυπλοκότητα της ταυτότητας μιας θέσης , συμπεριλαμβανομένων των απλών, των μόνιμων και των προσωρινών στοιχείων τους.

Σε γενικές γραμμές η μέθοδος Placemaker έχει εφαρμοστεί σε περιοχές της Ευρώπης και αλλού. Προκειμένου να μελετηθεί η τοπική ταυτότητα των περιοχών και να προσδιοριστούν τα νέα στοιχεία και οι θέσεις, οι επιλεγόμενες περιοχές είναι συνήθως χώροι ιστορικού ενδιαφέροντος και οπωσδήποτε ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικές των αλλαγών, των μετασχηματισμών και των θεμάτων του οικιστικού επανασχεδιασμού.

Πιο συγκεκριμένα οι μελέτες που έλαβαν χώρα στη Νάπολη, στη Βιέννη, στη Λισσαβώνα, στη Βοστώνη και στο Μεξικό, εστίασαν στα ιστορικά κέντρα τα οποία συγκεντρώνουν τους περισσότερους τουρίστες, τις εμπορικές και οικιακές χρήσεις. Στις περιπτώσεις αυτές εξετάστηκαν τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στα διάφορα στάδια της μελέτης, ελέγχθηκε το χρονικό πλαίσιο και τα αποτελέσματα κάθε φάσης ενώ παράλληλα προστέθηκαν τα επιπλέον εργαλεία που απαιτούνται.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου που αξίζει να αναφέρουμε είναι ο πειραματισμός στο ιστορικό κέντρο Saint'Angelo dei Lombardi, στην Irpinia, στην νότια Ιταλία. Το ιστορικό κέντρο Saint'Angelo dei Lombardi καταστράφηκε το 1980 από ένα σεισμό μεγέθους 6,9 βαθμών ης κλίμακας ρίχτερ. Τα θύματα ήταν εκατομμύρια και προέκυψαν ανυπολόγιστες σε μέγεθος υλικές ζημιές καθώς η καταστροφές είχαν σοβαρό αντίκτυπο στην ταυτότητα των θέσεων και στη συλλογική μνήμη. Έτσι για την αποκατάσταση της ζημιάς έγινε μια προσπάθεια ανοικοδόμησης, η οποία όμως δεν έλαβε υπόψη της την ανάγκη διατήρησης της αστικής ταυτότητας, με συνέπεια ο πληθυσμός να μην αντιλαμβάνεται εύκολα τις νέες θέσεις. Έτσι η ζημιά που προκάλεσε η ανοικοδόμηση ήταν μεγαλύτερη τις καταστροφές που προέκυψαν από το σεισμό.

2. Βυζαντινή Τέχνη – Ψηφιδωτά

Η τέχνη του ψηφιδωτού και των γεωμετρικών μαρμάρινων συνθέσεων είναι μια αρχαία τέχνη με βαθιές ρίζες στην ιστορία. Συναντάται πρώτη φορά κατά την ελληνιστική εποχή ενώ στους ελληνορωμαϊκούς χρόνους εξαίρετα έργα κοσμούν τους ιδιωτικούς χώρους και ναούς. [13]

Επίσης όταν συνδέθηκε με την έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος στα βυζαντινά χρόνια φτάνει στο απόγειο της. Η εξαιρετικής λεπτότητας τεχνική των βυζαντινών χαρίζει στην ανθρωπότητα έργα υψηλής αισθητικής, θρησκευτικού, κυρίως, αλλά και κοσμικού περιεχομένου: εικόνες, προσωπογραφίες εξεχόντων προσώπων, περίτεχνες γεωμετρικές συνθέσεις δίνουν μια άλλη διάσταση σε κρήνες, σε δάπεδα ναών αλλά και ιδιωτικών χώρων, σε παρεκκλήσια, σε αύλειους και εσωτερικούς χώρους, σε δώματα και λουτρά.[13]

Από γενιά σε γενιά λίγοι τεχνίτες, γνώστες των αρχαίων μυστικών της, διασώζουν την τέχνη αυτή μέχρι σήμερα και την υπηρετούν με μεράκι και αφοσίωση. Την αναπτύσσουν και την κρατάνε ζωντανή με παραστάσεις και σχέδια που αντλούν από την παράδοση. Την ανανεώνουν και της δίνουν καινούργια πνοή εμπνεόμενοι από τη σύγχρονη πραγματικότητα και τις νέες συνθήκες ζωής. [13]

Τα διακοσμητικά μαρμαροθετήματα και τα ψηφιδωτά, με μια πληθώρα σχεδίων και παραστάσεων και με την υψηλή αισθητική τους, αποτελούν στην εποχή μας εξαιρετική εναλλακτική λύση για τη διακόσμηση των σύγχρονων κτιρίων και οικιών. Πρώτα απ' όλα χάρη στην υποβλητικότητα τους και τη σύνδεση τους με τη θρησκευτική παράδοση, αποτελούν ένα από τα ομορφότερα μέσα για την ψυχική ανάταση και την έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος στους σύγχρονους ναούς. [13]

3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών

Διπλωματική Εργασία στον τομέα Αρχιτεκτονικής

Το παρόν ερωτηματολόγιο διανέμεται στα πλαίσια επιστημονικής μελέτης που την πολιτιστική κληρονομιά. Η μελέτη επικεντρώνεται στα Βυζαντινά μνημεία της συνοικίας της Πλάκας στην Αθήνα.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

(Σημειώστε με X τα κενά πλαίσια που αντιστοιχούν στις απαντήσεις που σας αντιπροσωπεύουν)

1. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Ηλικία 15-20 20-30 30-40 40-50 50-60 60+

Υπηκοότητα.....

Συχνότητα χρήσης της περιοχής Περιστασιακή Συνήθης

2. ΣΧΕΣΗ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

2.1 Ποιά η σχέση σας με την περιοχή της Πλάκας;

α) κάτοικος

β) εργαζόμενος

γ) επισκέπτης

2.2 Ποιος ο λόγος που ακολουθείτε περπατώντας κάποια συγκεκριμένη διαδρομή ;

- α) εργασία
- β) διασκέδαση
- γ) κατοικία

2.3 Σε περίπτωση που είστε κάτοικος ή εργαζόμενος στην περιοχή της Πλάκας σε ποιο σημείο συγκεκριμένα κατοικείτε ή εργάζεστε ;

Διεύθυνση :

.....
.....

2.4 Ποια διαδρομή ακολουθείτε καθημερινά;

*(Σημειώστε τη διαδρομή με μια έντονη γραμμή με βέλη στον ακόλουθο χάρτη)
(Πηγή : guideofathens.gr)*

2.5 Αναγνωρίζετε κάποια βυζαντινά μνημεία στην περιοχή;

.....
.....
.....
.....
.....

2.6 Αν ναι τότε ποιο απ' αυτά θεωρείτε πιο σημαντικό;

.....
.....
.....
.....
.....

**2.7 Συναντάτε στην καθημερινή σας διαδρομή κάποιο βυζαντινό μνημείο;
Αν ναι, τότε ποιό είναι αυτό;**

.....
.....
.....
.....
.....

3. ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

3.1 Υπάρχουν κάποια πράγματα που δυσκολεύουν τη διαδρομή σας;

.....
.....
.....
.....
.....

3.2 Ποια είναι τα στοιχεία που κεντρίζουν το ενδιαφέρον σας;

.....
.....
.....
.....
.....

3.3 Ποιες από τις παρακάτω Εκκλησίες στην Πλάκα γνωρίζετε;

Αγία Αικατερίνη

Άγιοι Θεόδωροι

Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος

Άγιοι Ασώματοι

Άγιος Ελευθέριος (Παναγία Γοργοεπήκοος)

Καπνικαρέα

Μεταμόρφωση του Σωτήρος

3.4 Ποιες από τις παραπάνω Εκκλησίες του προηγούμενου ερωτήματος ανήκουν στην Βυζαντινή εποχή;

.....
.....
.....
.....
.....

**3.5 Ποια διαδρομή απ' αυτές του επισυναπτόμενου χάρτη προτιμάτε;
(Χάρτης Προτεινόμενων Διαδρομών Προσπέλασης, Αρ.9, σελ.140)**

.....
.....
.....
.....
.....

3.6 Αν θεωρείτε ότι είναι συγκρίσιμη με κάποια άλλη περιοχή τότε αιτιολογήστε.

.....
.....
.....
.....
.....

.

3.7 Ποιο θεωρείτε ως σύμβολο της βυζαντινής εποχής;

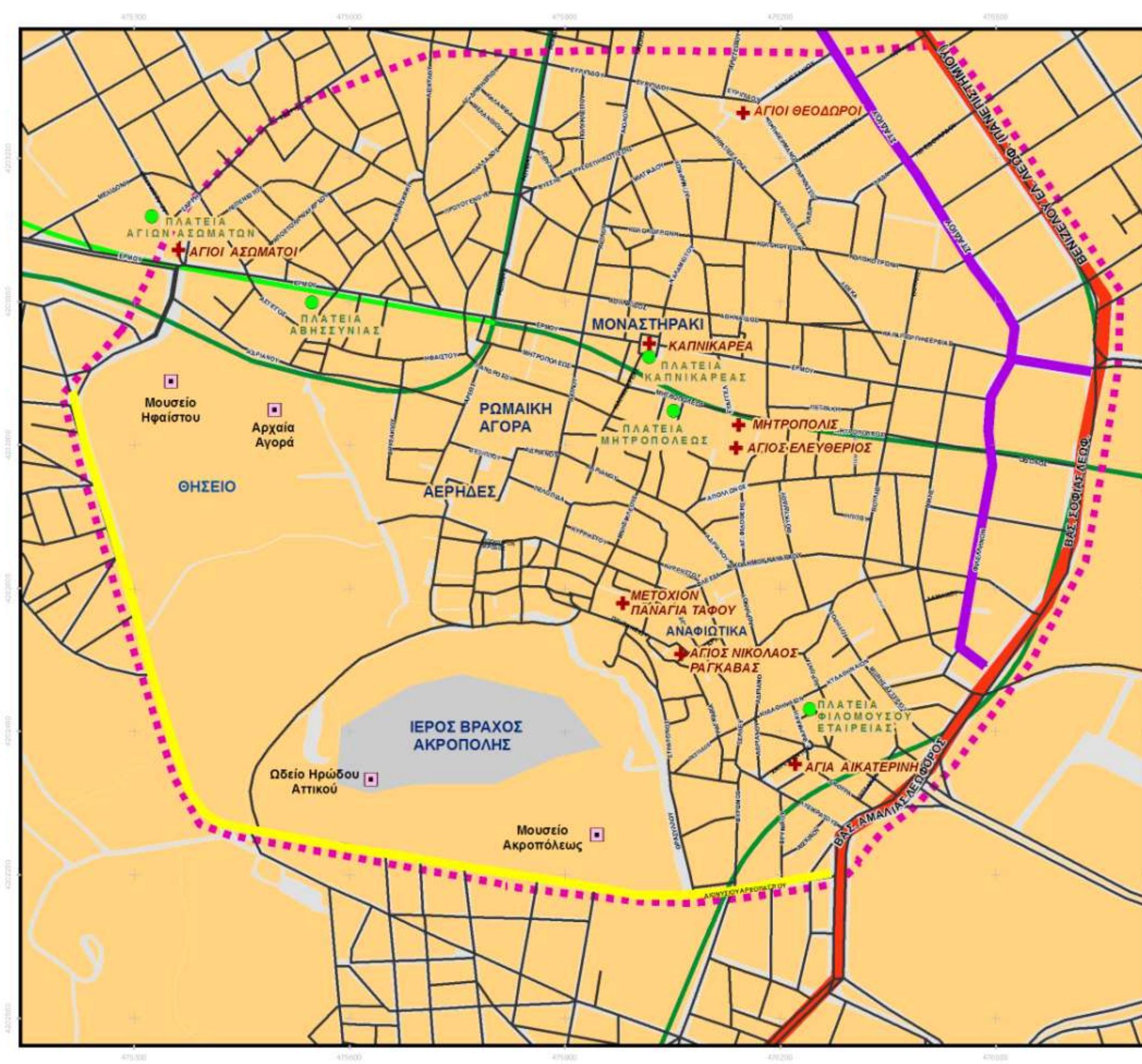
Τις Εικόνες

Τα ψηφιδωτά

Άλλο

Προσδιορίστε ποιο:.....

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ	7

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- + **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
  - **ΠΛΑΤΕΙΕΣ**
  - ΚΥΡΙΕΣ ΟΔΙΚΕΣ ΑΡΤΗΡΙΕΣ
  - ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΟΔΙΚΕΣ ΑΡΤΗΡΙΕΣ
  - ΣΥΛΛΕΚΤΗΡΙΕΣ ΟΔΟΙ
  - - - ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
  - ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
  - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ
  - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
  - ΤΟΠΙΚΕΣ ΟΔΟΙ
  - ΓΡΑΜΜΗ ΜΕΤΡΟ 1
  - ΓΡΑΜΜΗ ΜΕΤΡΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	8

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- + **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
  - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
  - ΠΛΑΤΕΙΕΣ
  - ΣΧΟΛΕΙΑ
  - ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
  - ΜΟΥΣΕΙΑ
  - ▮ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
  - ▲ ΧΩΡΟΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
  - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
  - + ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
  - ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
  - ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ
  - ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
  - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗΣ	9

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- + **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ**
- + **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.**
- ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ**
- 1Η ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ**
- 2Η ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ**
- ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ**
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ**
- **ΠΛΑΤΕΙΕΣ**

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ

ΑΡ. ΧΑΡΤΗ

**ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ
ΔΙΑΔΡΟΜΗ**

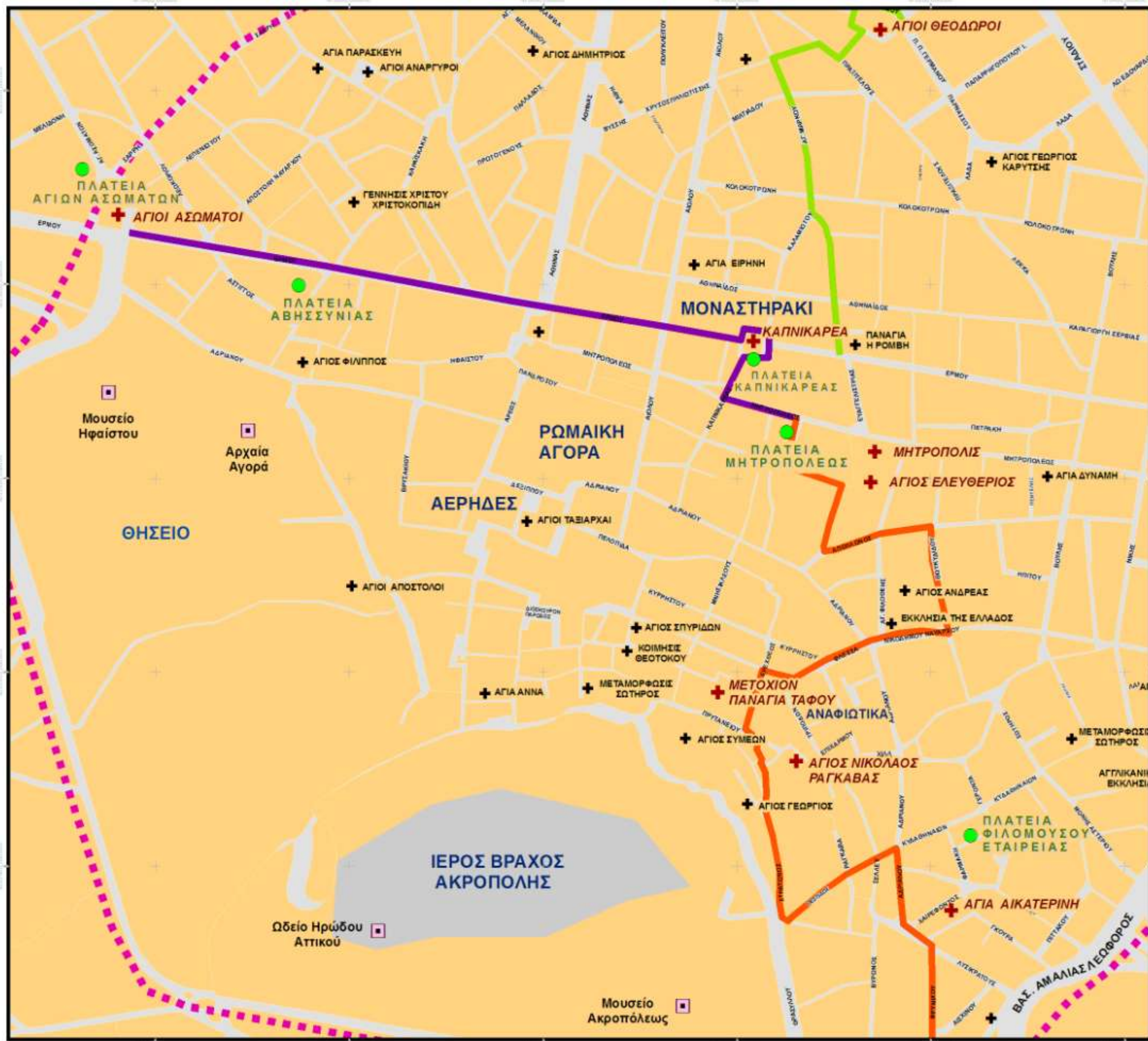
10

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- + **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ**
- + **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.**
- ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ**
- ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ**
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ**
- **ΠΛΑΤΕΙΕΣ**

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΤΜΗΜΑΤΑ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	11

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- + **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- + **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- - - - **ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.**
- **1ο ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ**
- **2ο ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ**
- **3ο ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ**
- ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ**
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ**
- **ΠΛΑΤΕΙΕΣ**
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ**

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

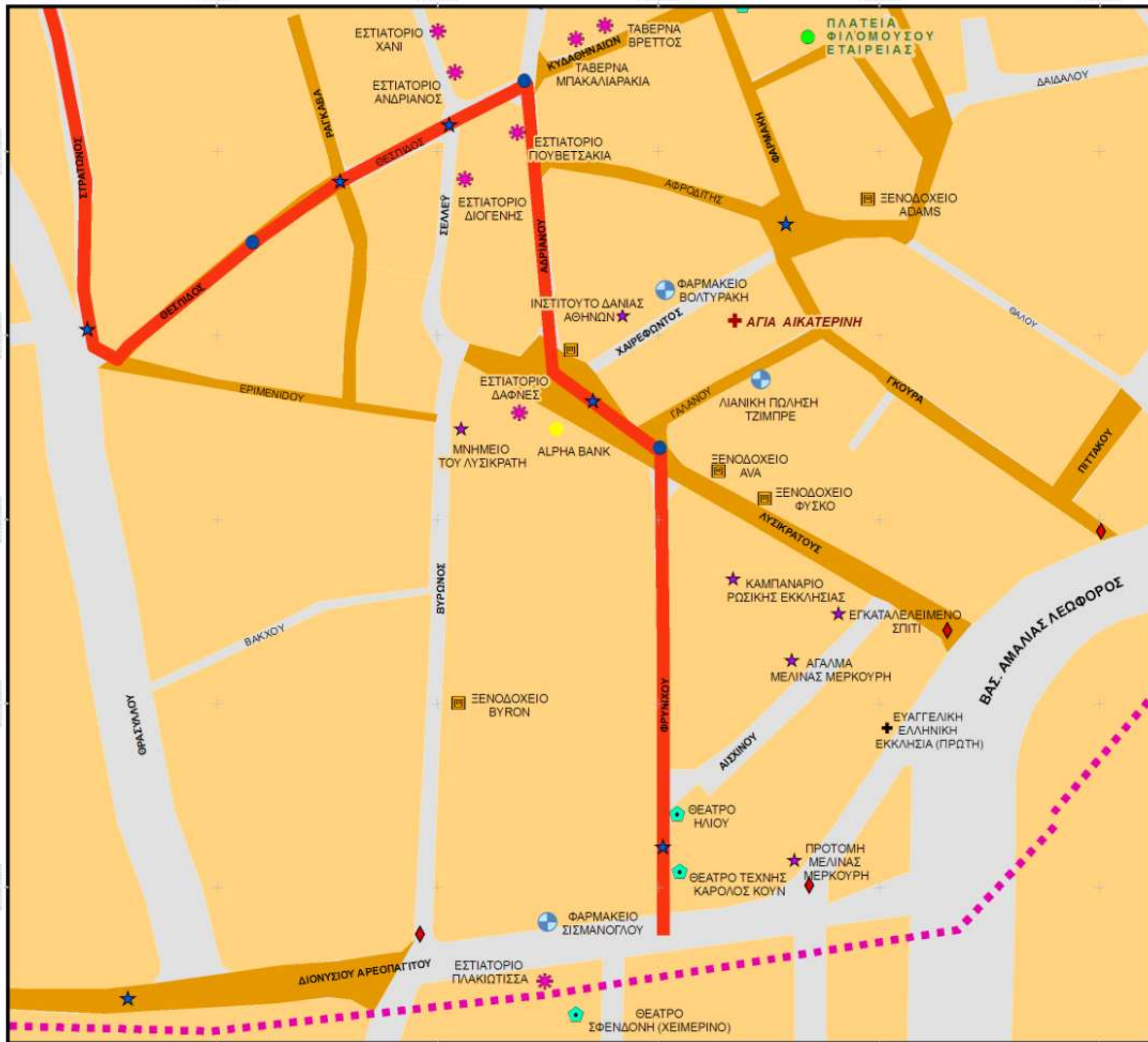
Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑ 100-125 ΜΕΤΡΑ	12

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- ΣΤΑΣΕΙΣ
  - + ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
  - + ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
  - ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
  - ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
  - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ
  - ΠΛΑΤΕΙΕΣ
  - 122m ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ

ΑΡ. ΧΑΡΤΗ

**ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ
ΧΑΡΤΗΣ**

13.1

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- ΣΤΑΣΕΙΣ
- **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- **ΠΛΑΤΕΙΕΣ**
- ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- ΘΕΑΤΡΑ
- **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

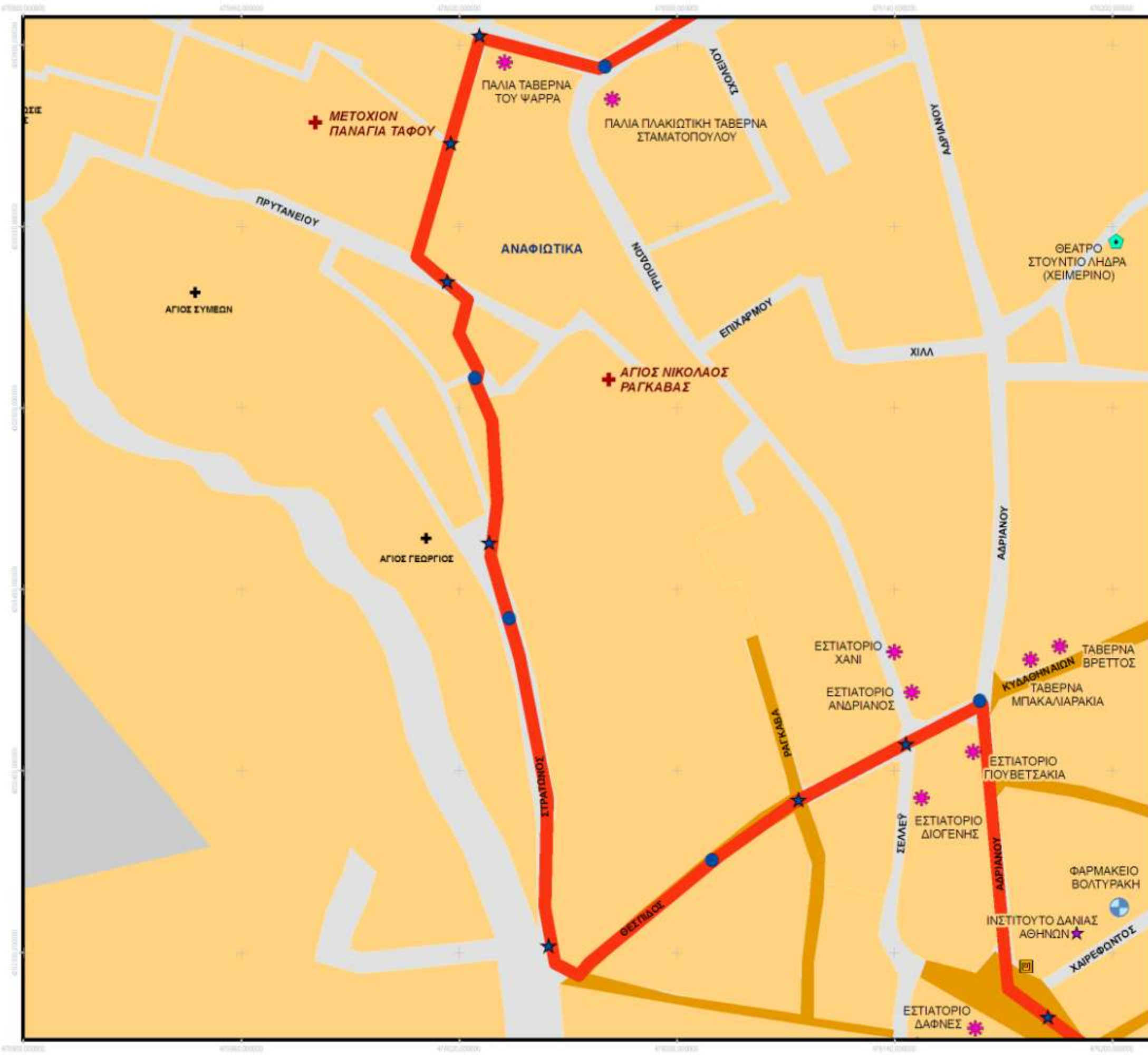
ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ	13.2

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ✿ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- 🌐 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ☆ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- ΣΤΑΣΕΙΣ
- ✚ **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- 🏠 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- 🟢 ΠΛΑΤΕΙΕΣ
- 🟡 ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- 🏥 ΘΕΑΤΡΑ
- ✚ **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- 🟪 ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- 🔴 ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- 🟠 ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- 🟡 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ	13.3

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ◆ ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ✿ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- 🌐 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ★ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- ΣΤΑΣΕΙΣ
- ✚ **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- 🏨 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- **ΠΛΑΤΕΙΕΣ**
- ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- 🎭 ΘΕΑΤΡΑ
- ✚ **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ■ ■ ■ ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- 👉 ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- 👉 ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- 👉 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

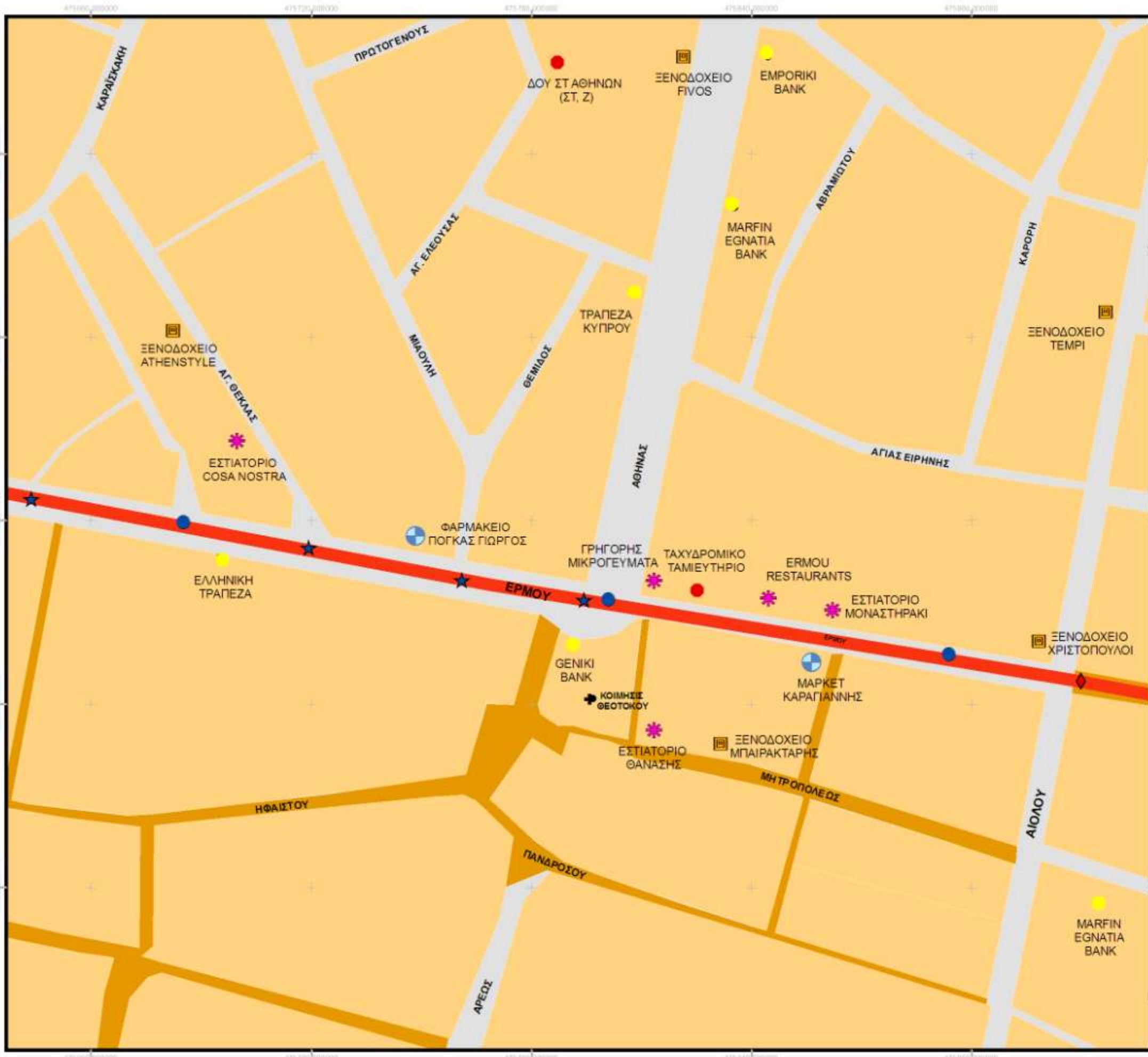
Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ	13.4

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
  - ◆ ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
  - ✿ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
  - 🌐 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
  - ☆ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
  - ΣΤΑΣΕΙΣ
  - ✚ **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
  - 🏠 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
  - ΠΛΑΤΕΙΕΣ
  - ΤΡΑΠΕΖΕΣ
  - 🎭 ΘΕΑΤΡΑ
  - ✚ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - 📏 ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
  - 👉 ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
  - 👉 ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
  - 👉 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

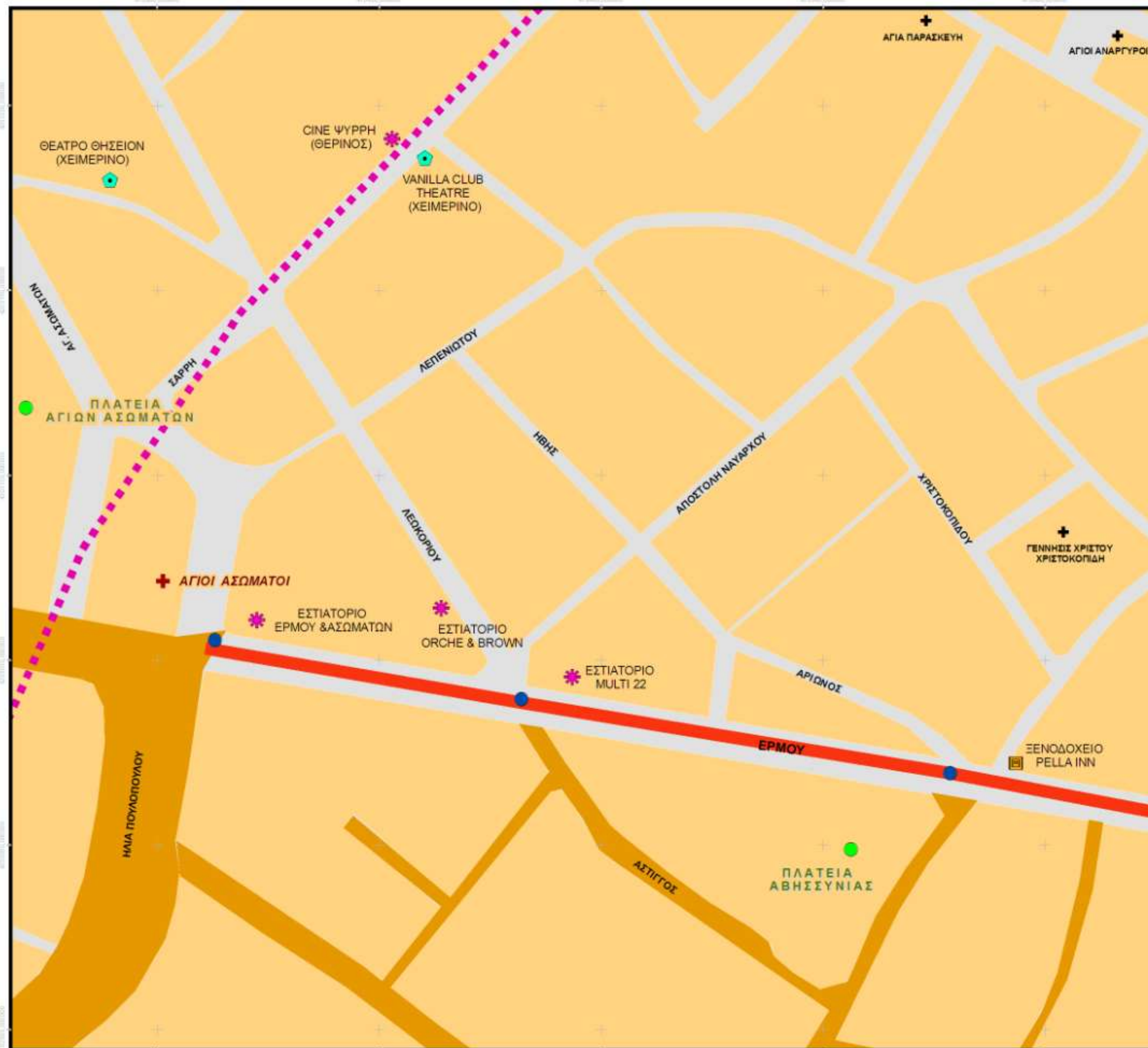
ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ	13.5

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
  - ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
  - ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
  - ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
  - ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
  - ΣΤΑΣΕΙΣ
  - ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
  - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
  - ΠΛΑΤΕΙΕΣ
  - ΤΡΑΠΕΖΕΣ
  - ΘΕΑΤΡΑ
  - ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
  - ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
  - ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
  - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ	13.6

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ◆ ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ✿ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- ⊕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ☆ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- ΣΤΑΣΕΙΣ
- ✚ **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- 🏠 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ
- ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- 🎭 ΘΕΑΤΡΑ
- ✚ **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ▬ ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- ▬ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- ▬ ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- ▬ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ

ΑΡ. ΧΑΡΤΗ

**ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ
ΧΑΡΤΗΣ**

13.7

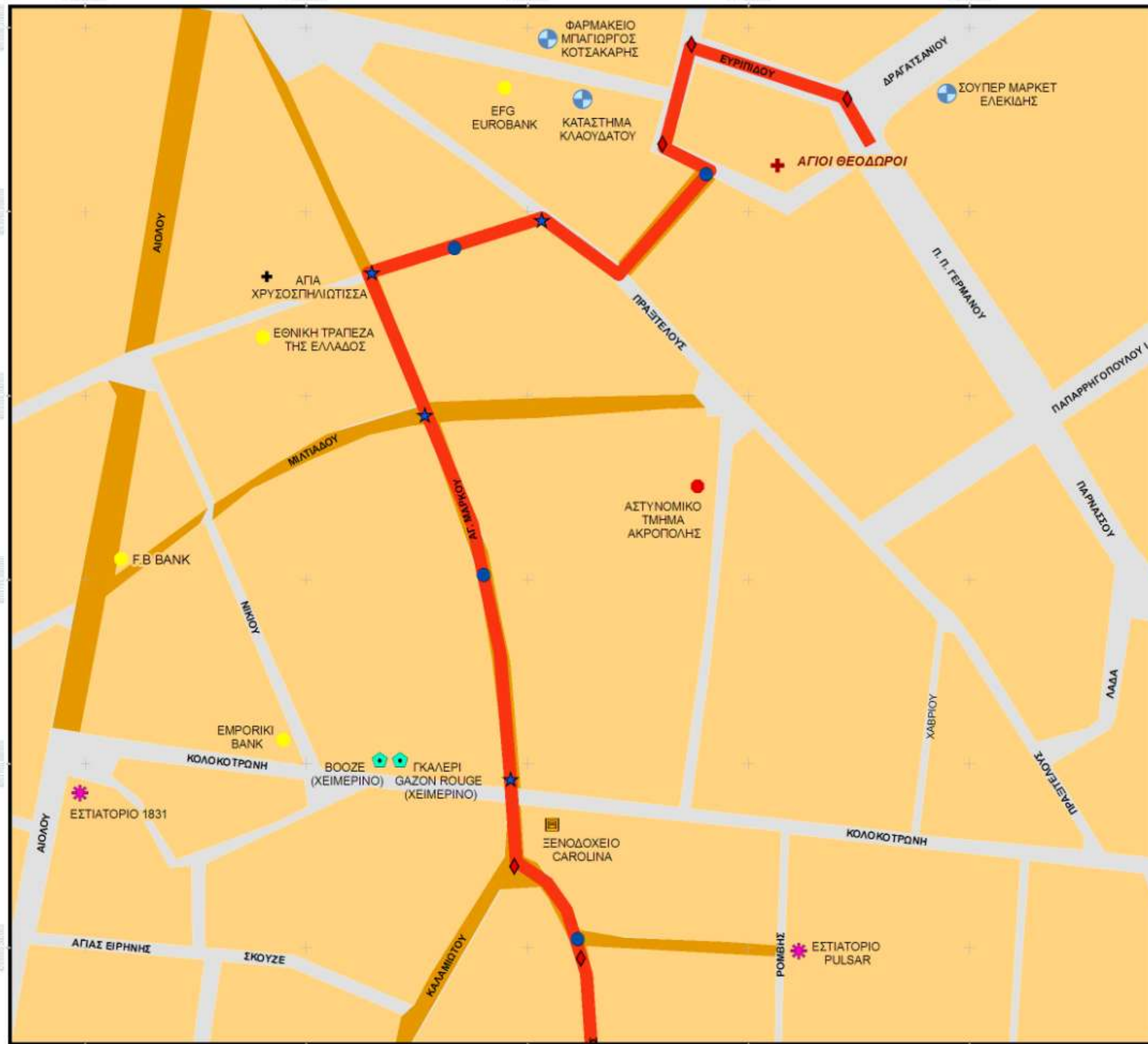
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ◆ ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ✿ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- 🌐 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ☆ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- ΣΤΑΣΕΙΣ
- ✚ **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- 🏠 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ
- ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- 🎭 ΘΕΑΤΡΑ
- ✚ **ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- 👉 ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- 👉 ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- 👉 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ

ΑΡ. ΧΑΡΤΗ

**ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΟΣ
ΧΑΡΤΗΣ**

13.8

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ◆ ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
- ★ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- ⊕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ★ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- ΣΤΑΣΕΙΣ
- + **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ**
- ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ
- ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- ⬠ ΘΕΑΤΡΑ
- + ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
- - - - ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ
**ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ
 ΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ
 ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ
 ΘΕΣΕΙΣ**

ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
14

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- ★ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
  - ΣΤΑΣΕΙΣ
  - ✚ ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - ◻ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
  - ✚ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
  - ◻ ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
  - ➔ ΔΙΑΝΥΣΜΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗΣ ΣΤΑΣΗΣ
  - ➔ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
  - ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
  - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ
  - ΠΛΑΤΕΙΕΣ
  - ➔

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ

Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΑΡ. ΧΑΡΤΗ
ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΕΖΩΝ	15

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:4000

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ '87

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΣΕΩΝ ΠΕΖΩΝ
- ✚ *ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ*
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
- ✚ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
- ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟ 10ο ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.
- ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- ΒΡΑΧΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ	
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΙΝΗ	
Ε.Μ.Π. Σ.Α.Τ.Μ. ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2011 ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000	ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ ΠΑΓΚΑΚΙΑ ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΙ ΚΤΙΡΙΑ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ ΔΡΟΜΟΙ
ΑΡ. ΧΑΡΤΗ : 16	
ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ : ΕΓΣΑ ' 87	
ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΑΣΗΣ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΑΓΚΑΒΑΣ	

